

Lappeenrannan kaupunki

LAURITSALAN TERVEYSTALON

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

RAPORTTI 16.2.2016

FM Teija Ahola
Selvitystyö Ahola, Mikkeli

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	3
1.1	Toimeksianto	3
1.2	Kohde	3
1.3	Sisältö ja menetelmät	4
2	AIKAISEMMAT SELVITYKSET	5
3	KAAVAT JA SUOJELU	6
4	RAKENNUSTYYPI	12
4.1	Kunnallinen terveydenhuolto	12
4.2	Sairasmajoista terveystaloihin	12
4.3	Lauritsalan terveystalo rakennustyyppinsä edustajana	14
5	LAURITSALAN TERVEYSTALON RAKENTAMISVAIHEET	15
5.1	Rakentamispäätös	15
5.2	Suunnittelijat ja rakentajat	15
5.3	Rakennustöiden suorittaminen	17
5.4	Tilat toiminnoille	18
5.5	Arkkitehtuuri	22
5.6	Rakenne ja tekniset järjestelmät	24
5.7	Terveystalon piha-alue	27
5.8	Tiivistelmä Lauritsalan terveystalon historiasta	29
6	TERVEYSTALO VUONNA 2015	30
6.1	Terveystalon rakennuskortti	30
6.2	Terveystalo vuonna 2016	31
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
8	LÄHTEET	39

Liitteet

Viitteet

Kansikuvat:

Lauritsalan terveystalo. Teija Ahola 2016.

Lauritsalan terveystalon aula. Kuvapaja 1950-luku.

Kuva: Lauritsalan entinen terveystalo sijaitsee vanhan puutaloalueen reunalla.

1 JOHDANTO

1.1 Toimeksianto

Rakennushistoriaselvityksen Lauritsalan terveysasemasta eli entisestä terveystalosta laati FM Teija Ahola Lappeenrannan kaupungin Teknisen toimen/kaavoituksen toimeksiannosta, yhteyshenkilönä kaavoitusarkkitehti Matti Veijovuori.

Lappeenrannan kaupunki omistaa Lauritsalan kaupunginosassa 33, korttelissa 95 ja tontilla 4 sijaitsevan entisen terveystalon. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiriin (EKSOTE) muutti pois toisiin tiloihin marraskuussa 2015. Rakennushistoriaselvitys laadittiin kohteen uudelleenkäytön suunnittelun sekä siihen liittyvän asemakaavan tarkistuksen perusselvitykseksi.

Toimeksiantona oli koota tiedot rakennuksen historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta sekä rakennustyyppin asemasta yleisesti terveydenhuollon rakentamisen historiassa. Lisäksi määritellään kohteeseen liittyvät rakennushistorialliset, historialliset ja ympäristölliset arvot siten, että selvityksen pohjalta voidaan arvioida tontin ja rakennuksen jatkokäyttöä. Ympäristöllisten arvojen tarkastelua varten selvitetään myös terveystalon lähialuetta koskevat mahdolliset suojelutavoitteet (kaavat, selvitykset) ja selostetaan yleispiirteisesti lähialueen maankäytön historialliset kehitysvaiheet ja rakennetun ympäristön nykyinen luonne.

Terveystalon
rakennusvaiheet

 = 1952-53

 = 1966

1.2 Kohde

Lauritsalan terveysasemana toiminut rakennus (käytetään jatkossa alkuperäistä nimeä Lauritsalan terveystalo) sijaitsee Lappeenrannan kaupunkikeskustan koillispuolella, entisessä Lauritsalan kauppalan keskustassa. Tontti on Tietokadun varrella, koulukorttelia vastapäätä. Kortteli 95 on muodoltaan ja sitä rajaavin kaduin kauppalan ensimmäisen, vuoden 1941 asemakaavan mukainen.

Terveystalo perustettiin kauppalan kunnallisen terveydenhuollon keskuksiksi. Rakennus otettiin käyttöön 1953. Sotien jälkeinen lainsäädäntö sinetöi ehkäisevän terveydenhuollon toteutusvastuun kunnille ja keskitti valvonnan valtiolle. Suomeen rakennettiin vuosina 1946–1952 noin 500 terveystaloa. Terveystalojen rakentaminen jatkui, mutta ei yhtä kiivaana, aina 1970-luvun alussa tehtyyn perusterveydenhuollon uudistamiseen saakka. Vuonna 1972 voimaan astuneen kansanterveyslain myötä Suomessa siirryttiin terveyskeskusjärjestelmään.

Kuva: Kohde eli Lauritsalan terveystalo osoitettu punaisella renkaalla. /Lappeenrannan karttapalvelu.

1.3 Sisältö ja menetelmät

Rakennushistoriaselvityksen perustavoitteena on kokonaiskuvan luominen kohteesta, sen historiallisten ja ympäristöllisten ominaispiirteiden määrittäminen ja säilyneisyyden arviointi.

Työn suunnittelussa nojaututtiin Museoviraston laatimaan ohjeelliseen rakennushistoriaselvitysoppaaseen¹. Selvitys on laadittu arkistoaineiston, kirjallisten lähteiden, haastattelujen ja kohdekäynneillä kerätyn aineiston pohjalta.

Selvitystä ei tehty yhtä yksityiskohtaisena kuin restaurointisuunnitelman perustaksi laadittavia laajoja rakennushistoriaselvityksiä. Työhön ei siis sisälly rakennusten huonetilainventointia (l. huonekortteja tarkoin rakenne-, pinta-, väri-, sisustustiedoin). Oulun yliopistossa on tekeillä arkkitehtuurin diplomityö Lauritsalan keskustan kehittymisestä, ja siihen sisältyy yhtenä osiona terveystalon korjaussuunnitelma.²

Raportin sisältö luvuittain:

Luku 1) Toimeksianto- ja menetelmäkuvaus.

Luku 2) Tiivistelmä terveystalon inventointi- ja selvitystilanteesta.

Luku 3) Tiedot oikeusvaikutteisista suojeluvarauksista kaavoissa maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tai erityislakeihin perustuen.

TIETOTAULUSSA 1 kerrotaan korttelin 95 ja Lauritsalan vanhan keskustan maankäytön vaiheista.

Luku 4) Selvitetään rakennustyyppin eli kunnallisen terveystalon taustoja, yleisyyttä ja arkkitehtuuria. Tarkastellaan Lauritsalan terveystalon merkittävyyttä rakennuksen harvinaisuuden, tyyppillisyyden ja edustavuuden kannalta.

Luku 5) Kuvataan terveystalon rakentamisvaiheet, talon tilaohjelma, rakenne ja arkkitehtuuri. Lisäksi lukuun liittyy tiivistelmä talon rakentamisvaiheista.

TIETOTAULUSSA 2 on tietoja rakennuksen suunnittelijasta.

Luku 6) Luku sisältää rakennuskortin, jossa tiivistetysti rakennuksen tekniset tiedot ja niiden nykytila. Lisäksi on kuvattu rakennuksen nykytilaa.

Luku 7) Sisältää yhteenvedon terveystalon historiallisista ja ympäristöllisistä arvopiirteistä.

LIITE 1: Rakennuksen julkisivukuvat (lähtökohta / muutokset)

LIITE 2: Rakennuksen pohjakuvat

LIITE 3: Taulukko piirustuksista

LIITE 4: Taulukko rakennusluvista

Työssä käytettiin mm. seuraavia lähtöaineistoja:

- vanhat kartat ja asemakaavat
- arkkitehtipiirustukset ja muut eri rakennusvaiheiden piirustukset, suunnitelmat, työselitykset
- paikalliset ym. historiateokset, sairaalahistoriikit
- alueelta tehtyt inventoinnit, ympäristöselvitykset
- oma valokuvadokumentaatio
- haastattelut.

Kohteesta otettiin noin 150 valokuvaa, jotka luovutettiin muun digitaalisen aineiston ohella tilaajalle.

2 AIKAISEMMAT SELVITYKSET

Valtakunnalliset

Museoviraston päivittämä inventointi valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista ympäristöistä (RKY) on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi kulttuuriympäristöjen osalta 1.1.2010 alkaen.

- Lauritsalan terveystalo ei sisälly valtakunnallisesti merkittäväksi luokiteltuun kulttuuriympäristöalueeseen; Lauritsalan ainoa RKY-kohde on Lauritsalan kirkko ja seurakuntakeskus -aluekokonaisuus.

Maakunnalliset inventoinnit

Etelä-Karjalan maakuntaliiton toimesta on kulttuurihistoriallisten ympäristöjen inventointeja tehty seutu/maakuntakaavoja varten. Viimeisin maakunnallisesti merkittävien maisemien ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointi³ valmistui 2008.

- Lauritsalan terveystalo sisältyy maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi luokiteltuun alueeseen: Lauritsalan funkiskeskusta ja Luukkaan alue.

Raportissa aluetta kuvataan seuraavasti: *Entinen Lauritsalan kauppalantalo on arkkitehti Erkki Huttusen suunnittelema tyylipuhdas funkisrakennus vuodelta 1936. Rakennuksella on merkittävä sijansa suomalaisen funktionalismin edustajana. Rakennus on säilyttänyt hyvin alkuperäisen asunsa, vaikka sitä onkin laajennettu vuonna 1967 pihan puolelle. Lauritsalan kirjasto vuodelta 1951 (arkkitehdit Ragnar Ypyä, Martta Martikainen-Ypyä ja Veikko Malmio) on edustava esimerkki sodanjälkeisestä romantisoivasta funkiksesta. Sisätilojen koristelu on runsasta ja erityisen hyvin säilynyttä. Lauritsalan alueen vanhinta asutusta on jyrkähkölle Salpausselän pohjois- ja luoteisrinteelle rakentunut ns. Luukkaan alue, jossa vanhin asutus on keskittynyt Luukkaantien varrella oleviin kortteleihin. Itse Luukkaan tila sijaitsee lähellä Saimaan rantaa ja sen päärakennus on erään tiedon mukaan valmistunut vuonna 1831. Sekä tila että rinteeseen asutus ovat säilyneet varsin hyvin. – Terveystaloa ei mainita yksittäisenä rakennuksena, mutta se sijaitsee kauppalantalonsa vieressä ja Luukkaan alueella.*

Paikalliset inventoinnit

Lauritsalan terveystalo on inventoitu ensimmäisen kerran Etelä-Karjalan museon toimesta vuonna 2011. Inventoijana oli rakennustutkija Miikka Kurri. Huhtikuussa 2014 rakennuksen inventointi tapahtui osayleiskaavaa varten tehdyn selvityksen yhteydessä, inventoijana Lauri Putkonen.

Rakennus on museon toimesta arvioitu jälleenrakennuskauden arkkitehtonisesti korkealuokkaiseksi laitosrakennukseksi, mahdollisesti maakunnallisesti arvokkaaksi (ajankohta 26.5.2015). Rakennuksen alustava arvoluokitus *1-2/3 tarkoittaa, että kohteella on arvioitu olevan arkkitehtonisia, rakennusperinteeseen liittyviä ja rakennushistoriallisia arvoja sekä ympäristöarvoja (kolmas luokka on historialliset arvot). Kohteesta on myös todettu, että se "on säilyttänyt hyvin 50-lukulaisen luonteensa, erityisiä yksityiskohtia ovat terveystalon ovet muotoilut ikkunoineen."

Kuva: Lauritsalan funkiskeskusta ja Luukkaan alue - niminen alueinventointikohte on merkitty punaisella. Terveystalo jää aluekokonaisuuden sisään. / Osasuurennos Etelä-Karjalan inventointitietokannan kohdekartasta (KIOSKI, kulttuuriymparisto.fi -sivusto, 18.1.2016).

3 KAAVAT JA SUOJELU

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

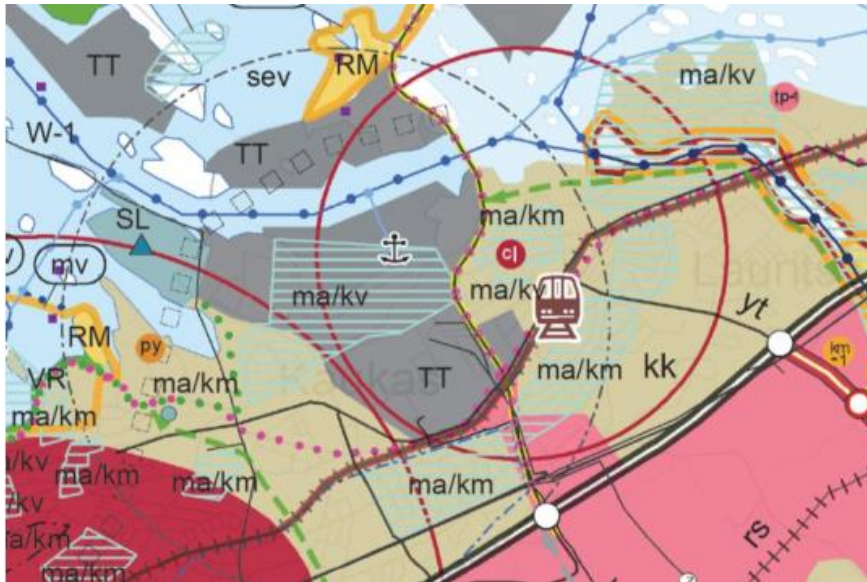
Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009.

Erityislait

Lauritsalan terveystaloa ei ole suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010).

Maakuntakaava

Etelä-Karjalan maakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 21.12.2011.

Kuva: Osasuurenos Etelä-Karjalan maakuntakaavayhdistelmästä./ Etelä-Karjalan liitto

Lauritsalan keskusta on maakuntakaavassa *taajamatoimintojen aluetta* (A). Aluetta koskee suunnittelumääräys: ”Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheytymistä hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla tukien olemassa olevaa infraa. Suunnittelussa tulee myös edistää taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvallisesti selkeästi hahmottuvaksi keskuksiksi. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava ympäristöönsä niin, että taajaman omaleimaisuus ja viihtyisyys vahvistuvat ja ympäristö-, luonto- ja kulttuuriperintöarvojen säilyminen turvataan sekä varmistetaan sisäisten puisto- ja virkistys- sekä muiden vapaa-alueiden riittävyys.”

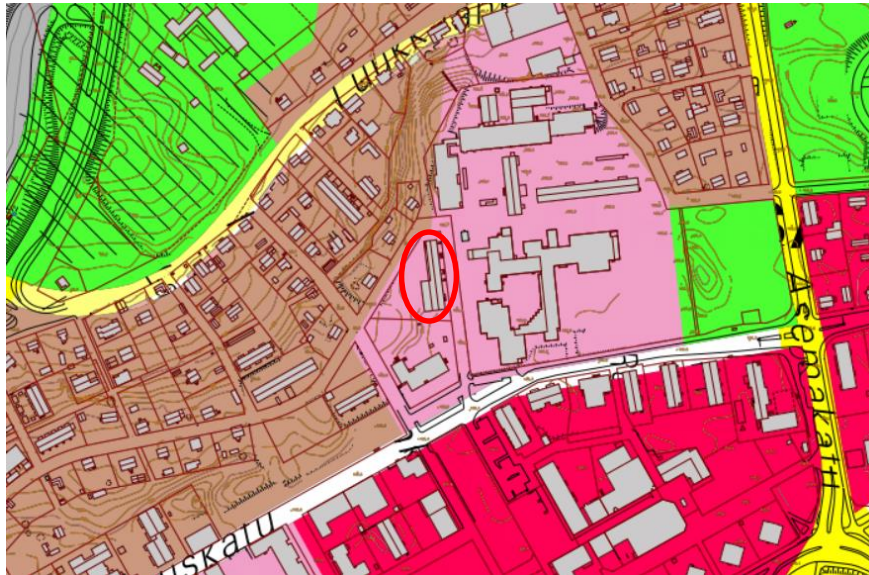
Terveystalo jää alueelle, joka on osoitettu maakuntakaavassa *maakunnallisesti merkittävaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi* (ma/km 26 **Lauritsalan funkkiskeskusta ja Luukkaan alue** 22,6 ha). ”Merkinnällä osoitetaan kulttuurihistoriallisen ympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeät rakennetut ympäristöt. Merkinnän osoittamilla osa-alueilla ei ole metsänhoidollisia rajoituksia, mutta kohdealueille sijoittuvat taajamien läheiset sekä maisemallisesti tärkeät metsäalueet tulisi käsitellä alueen kulttuuriarvot säilyttäen. Alueilla, joilla on osa-aluemerkinnällä osoitettu käyttötarkoitus, päämaankäyttömuodon määrittelee aluevaraus merkintä.” Lisäksi aluetta koskee suunnittelumääräys: ”Osa-alueen maankäytön ja toimenpiteiden suunnittelussa on otettava huomioon rakentamisen soveltuminen arvokkaaseen ympäristöön.”

Etelä-Karjalan vaihemaakuntakaava 1 vahvistettiin ympäristöministeriössä 19.10.2015. Kaavassa tarkastelussa oli kaupan sijoittuminen, keskustojen kehittäminen, Etelä-Karjalan elinkeinoelämän ja kilpailukyvyyn vahvistaminen, matkailun edellytysten kehittäminen ja liikenteen sujuvuuden edistäminen.

Lauritsala oli yksi tarkasteltavista alueista. Kaavassa keskusta-alue on varattu *laatukäytävään kuuluvaksi aluekeskukseksi* (cl). Laatukäytävällä tarkoitetaan kasvukeskusalueen yhdyskuntarakennetta kokoavaa vyöhykettä ja maakunnan painopistealuetta.

Yleiskaava

Lauritsalan aluetta koskee 25.10.1999 vahvistettu Keskustaajaman yleiskaava 405–Y26. Lauritsalan ensimmäistä arkkitehti Olli Kivisen laatimaa yleiskaavaa ei vahvistettu oikeusvaikutteiseksi, vaan se jäi luonteeltaan ohjeelliseksi (kv 1956).⁴

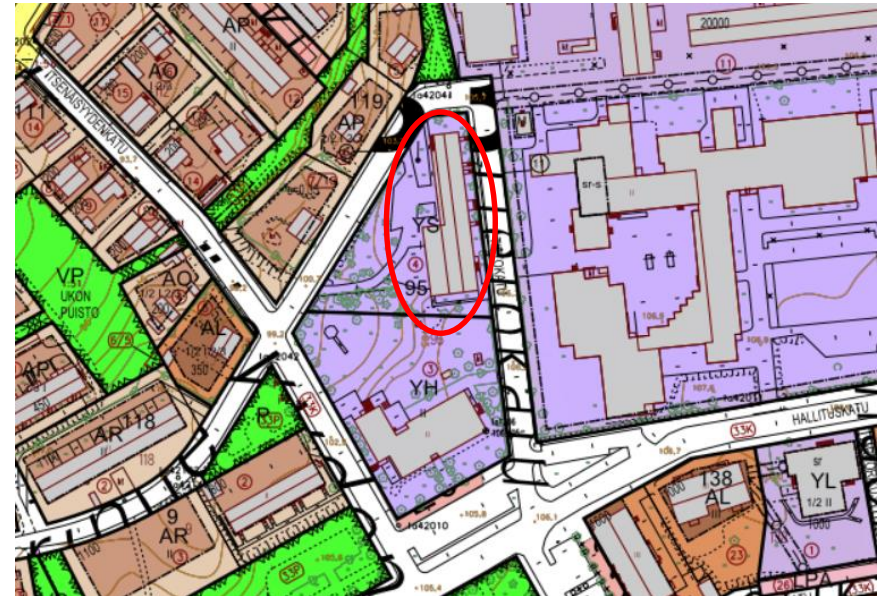

Osasuurennos: Ajantasayleiskaava, Lappeenrannan kaupunki, karttapalvelu (19.1.2016).

Kortteli 95, samoin kuin viereinen koulukortteli, on varattu *julkisille hallinto-, palvelu- ja koulutustiloille* (PY). Kortteli rajautuu lännessä ja pohjoisessa pientalokortteleihin (AP) ja etelässä, Hallituskadun toisella puolen alkavaan keskustakortteliin (C), joka on varattu toimisto-, myymälä- ja palvelutiloille, keskusta-alueelle soveltuville teollisuustiloille ja asunnoille.

Asemakaava

Korttelia 95 koskee voimassa oleva asemakaavan muutos 405-84, jonka sisäasiainministeriö vahvisti 12.3.1963. Kaavan laatijana oli arkkitehti Olli Kivinen. Terveystalon laajennusosa on rakennettu kaavan voimaantulon jälkeen, vuonna 1966.

Osasuurennos: Ajantasaasemakaava, Lappeenrannan kaupungin karttapalvelu (19.1.2016).

Terveystalo sijaitsee kaavassa *sairaaloiden ja muiden sosiaalista toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueella* YS (95-4, pohjoisosa). Korttelin eteläosa, 95-3, on hallinto- ja virastorakennusten korttelialuetta YH, jolla sijaitsee Lauritsala-talo eli entinen kauppalantalo. Kaavan yleismääräyksissä todetaan, että *yleisissä ja liikerakennuksissa saa olla enintään kaksi asuinhuoneistoa laitoksen hoidolle tarpeellista henkilökuntaa varten*. Lisäksi *rakentamattomat tontinosat, joita ei käytetä kulkuteinä eikä pysäköimiseen on istutettava*.

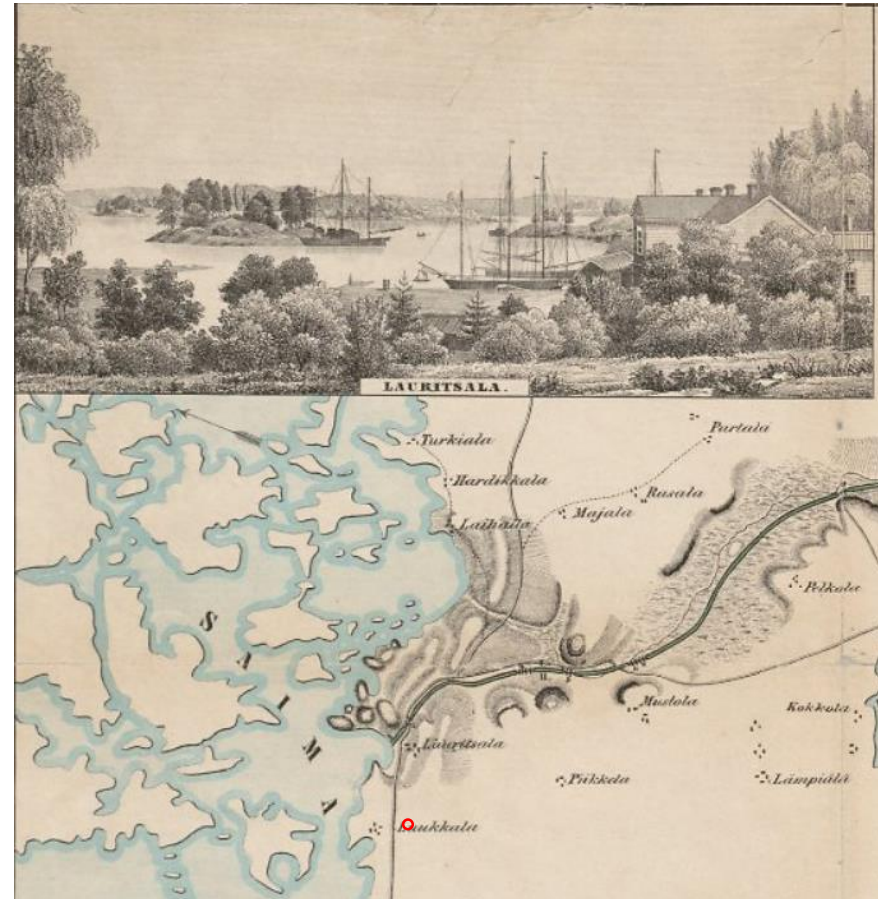
TIETOTAULU 1: KORTTELIN 95 MAANKÄYTÖN VAIHEITA

Tehdaskylä

Lauritsalan terveystalo rakennettiin vuonna 1953 kauppalan keskusta. Lauritsalan kauppala oli muodostettu vuonna 1932 alussa osista Lappeen pitäjää. Henkikirjojen mukaan kauppalassa oli yhdeksän kylää: Hartikkala, Lapvesi, Lauritsala, Luukkala, Mustola, Pajarila, Parkkarila, Saimaankanava ja Tirilä.⁵

Kauppalan keskusta alettiin heti 30-luvulla rakentaa seurakunnalta pakkolunastetulle 10 ha alueelle Luukkaalla (Luukkalaan), Vuoksenniskalle kulkeneen, 1934–37 käyttöön otetun Lappeenranta-Elisenvaara -radan tuntumaan.⁶ Kauppalan merkittävin teollisuus eli Kaukaan tehdas sijaitsi Parkkilassa. Keskuskauppalanosa sai 1950-luvulla kaupunkimaisempaa ilmettä, mutta muut kauppalanosat kehittyivät maatalousalueista tai rakentamattomista metsäalueista pientalovaltaisiksi asuinalueiksi.

Lauritsalan alue sijaitsee Saimaan eteläistä rantaa pitkin kulkevalla Salpausselällä. Kuivat männikkökankaat tarjosivat hyvät kulkuyhteydet ja yleinen tie Lappeelta Lauritsalan kautta itään löytyy jo 1700-luvun kartoilta.⁷ Ennen Saimaan kanavan rakentamista Lauritsalan luona olleesta luonnonsatamasta oli tullut Saimaalta Suomenlahden pohjukkaan johtaneen kauppareitin pohjoinen keskus. Kanavan valmistuminen merkitsi kuitenkin alueelle tärkeän rahdinajon loppumista. Uudelleen elinkeinoelämää vilkastutti rautatien rakentaminen sekä alueelle hyvien liikenneyhteyksien ja metsävarantojen äärelle tulleet Kaukaan tehtaot ja Salvesenin sahan. Tämä 1890-luvulla seudulle asettunut teollisuus vilkastutti jo 1910-luvulla myös Luukkaan tilan ympäristöä. Aikaisempi tilalla toiminut pieni höyrystys oli hävinnyt ja vajaa 100 henkeä elättänyt maatila muuttunut 129 kotitaloutta ja miltei 500 henkeä käsittäväksi asutusalueeksi,⁸ asutuksen keskittyessä harjun pohjoissyrtälle, Luukkaanrinteeseen.

Kuva: Saimaan rantaa seuraileva tie kulkee Luukkaan (Luukkalan) sivuitse vuonna 1856 avatulle Saimaan kanavalle, josta haarautuu tiet itään ja etelään. / Molander, H. 1852. Plan och profilkartta öfver Saima kanal. Med vyer af Lauritsala och Lavola sluss samt en mindre situationskartta. Kanavakartta. KA

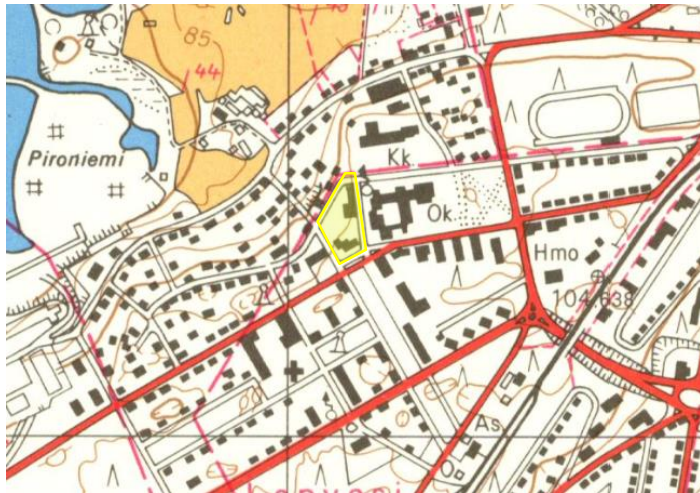
Kuva (alh. vas.): Nykyisen keskustan alue oli 1800-luvulla rakentamattomaa havupuuvaltaista metsämaata, jossa risteilee muutama tie ja polkuja. Terveystalon likimääräinen sijainti on merkitty karttaan punaisella. Rannassa on Luukkaan tila ja idässä (oikealla) kanavan suunnalla Lauritsalan kartanon rakennuksia. Nykyinen Luukkaanrinteen alue sijaitsee Luukkaan tilan ja terveystalokorttelin välisessä rinteessä. / Lappeenranta - Lauritsala, kartapiirros. ~1800-luku. KA.

Asemakaava

Terveystalon kortteli 95 muodostettiin vuonna 1941 vahvistetussa (SAM vahvistanut 24.1.1941) Lauritsalan kauppalan ensimmäisessä asemakaavassa. Kaavaa täydennettiin rakennusjärjestyksellä vuonna 1947. Jo ennen kaavan vahvistamista oli korttelin eteläosaan valmistunut kauppalatalo (1936) ja viereiseen kortteliin 72 kansakoulu ja jatkokoulu (1935). Terveystalon korttelin ja rannan välisessä rinteessä oli vanhaa puutaloasutusta, joka oli syntynyt Luukkaan tilan vuokramaille, vanhan maantien tuntumaan.

Kaavan suunnittelu tapahtui 1930-luvun puolella, 1. kaavaehdotus oli esillä valtuustossa kesällä 1937, sitten muutettuna saman vuoden joulukuussa. Rakennushallituksesta esitettiin, että katualueiden määrää tuli vähentää ja puistoalueita lisätä. Valtuusto lähetti korjatun kaavan sisäministeriöön, johon se hautautui pariksi vuodeksi. Syksyllä 1940 kaava pystyttiin laittamaan kauppalassa lain määräämäksi ajaksi esille ja sisäasiainministeriön vahvistus kaavalle saatiin tammikuussa 1941. Kaavan laatijoina olivat arkkitehdit Birger Brunila ja W. G. Palmqvist. Brunila oli valtakunnallisesti tunnettu kaavoittaja, ja Palmqvist oli puolestaan Kaukaan tehtaitten käyttämä arkkitehti, jonka käsialaa olivat Kaukaan työläisasuntoalueet rakennuksineen. Valmistunut kaava käsitti enimmäkseen matalia asuntoalueita, ainoastaan kauppalan keskusosissa sallittiin jopa kolmikerroksisten kivitalojen rakentaminen.⁹

Korttelissa 95 on voimassa vuonna 1963 lainvoiman saanut arkkitehti Olli Kivisen laatima asemakaavan muutos. Tämä kaava ei muuttanut korttelin 95 maankäyttöä. Kaava tuki vuoden 1941 asemakaavassa omaksuttua periaatetta kehittää kauppalan keskustaa hyväpohjaiselle, rakentamattomalle alueelle ja keskittää liikekeskus kauppalatalosta etelään.¹⁰ Toripuistoa (Luukkaantoria) ympäröivien korttelien rakentaminen pääsikin vauhtiin 1960-luvulla, kaavamuutoksen jälkeen.

Kuva: Peruskartta 1971(-67) /MML

Kuva: Kortteli 95 on korostettu keltaisella vuoden 1941 asemakaavakarttaan. Kortteliin on merkitty kauppalatalo, kortteliin 72 jatkokoulu ja kansakoulu. Kauppalatalon johtaa puistokatu Lauritsalan asemalle. / Kaava, jäljennös. 3.10.1941. LKA

Kuva: Kortteli 95 (tontit 1 ja 2) on korostettu keltaisella vuoden 1963 asemakaavakarttaan. Opetusrakennuksille osoitettu korttelialue on laajentunut.

Kaupunkikuva

Terveystalo ja kauppalantalo muodostavat rakennettua reunaa puistoalueelle, joka avautuu Luukkaanrinteen puutaloalueen suuntaan. Terveystalo ilmentää hyvin aikakautensa arkkitehtuuria ja näin ollen myös vaikuttaa keskustan historialliseen kaupunkikuvaan.

Lauritsalan keskustaajaman osa sijaitsee Saimaan eteläpuolitse kulkevan ensimmäisen Salpausselän suhteellisen jyrkkärinteisellä pohjoisella reuna-alueella. Kyseessä on hiekkavaltainen reunamuodostuma. Hallinto- ja liikekeskus on rakentunut harjanteen laelle, kuivalla mäntykankaalle sekä pohjoista rinnettä loivemmalle etelään viettävälle alueelle. Alueen asemakaavoituksessa ja sen mukaisessa rakentamisessa on pyritty noudattamaan Salpausselän muodostamaa maiseman pääsuuntausta, johon tukeutuvat myös pääliikenneväylät: rautatie, vanha maantie eli Luukkaankatu, 50-luvulla rakennettu Hallituskatu ja läpiajoliikennettä kokoava Karjalantie sekä kirkkokortteliin vievä puistokatu.

Aksiaaliset viheralueet luonnehtivat Lauritsalan keskustaajaman kaupunkikuvaa. Kortteli 95 sijaitsee etelästä entisen aseman suunnalta alkavan Toripuiston pohjoispäässä. Korttelin oma puistopiha on keskeinen terveystalon kaupunkikuvan osatekijä.

Lauritsalan keskustaa ajatellen kortteli 95:llä on keskeinen sijainti Lauritsalan alueen kaupunkirakenteessa. Korttelissa ja sen lähiympäristössä on edelleen keskusta-alueille luonteenomaisia julkisia palveluja. Terveystalorakennusta vastapäätä on opetustoimintaa palvelevia rakennuksia ja vieressä päiväkotina ja nuorisotiloina toimivan Lauritsala-talo. Terveystalon ulkoasusta välittyy sen julkinen luonne, joskaan ei alkuperäinen käyttötarkoitus.

Terveystalon näkyvyys on erilainen tarkastelusuunnasta riippuen. Matala pitkänomainen rakennus rajaa hyvin koulun viereistä Tietokatua, mutta ei nouse kovin näkyväksi osaksi ympäristössään. Talon vaikutus on suurempi korttelipuiston ja Luukkaanrinteen asuinalueen suuntaan, jossa sen detaljeiltaan rikkaampi pääjulkisivu nousee hyvin esille ja muodostaa viheralueelle mielenkiintoisen rakennetun reunan. Näistä kahdesta rakennuksesta kauppalantalo nousee paremmin esille liikekeskustan ja Toripuiston suuntaan.

Kuva: Terveystalon pitkä punainen katto näkyy kuvan keskellä, urheilukentän alapuolella. Kolmiotontti on istutettu puistoksi. Vasemmalla rinteessä näkyy vanhaa asutusta ja vanha maantie, oikealla sotien jälkeen rakennuttua keskustaa Hallituskadun varrella. (Lappeenranta -kirja, 1968: Viistokuva 1960-luvulta (ennen v. 1968).

Kuva: Terveystalo osoitettu keltaisella nuolella./ Ortokuva 2011. Lappeenrannan kaupungin karttapalvelu.

TERVEYSTALO KATUKUVASSA

Kuva: Terveystalo vuonna 1955 kuvattuna Luukkaanrinteen suunnalta. / Valok. Pekka V. Virtanen. LKA

Kuva: Terveystalo rajaa hyvin Tietokadun katutilaa, joka muulta osin on epäyhtenäinen ja avara johtuen koulutonttien rakennustavasta.

Kuva: Entinen terveystalo vuonna 2016. Talon pääjulkisivu nousee hyvin esille Luukkaanrinteen katukuvassa. Pitkä rakennus muodostaa näköesteen koulukorttelin ja alempana rinteessä sijaitsevan omakotialueen välille.

Kuva: Matala pitkä rakennus ei nouse vahvasti esille Tietokadun ympäristössä, kookkaampien kivirakennusten keskeltä.

4 RAKENNUSTYYPPI

4.1 Kunnallinen terveydenhuolto

Ehkäisevää terveydenhuoltotyötä tehtiin kunnissa ensin vapaaehtoisten järjestöjen organisoimana. Terveystalot rakennettiin ehkäisevän terveydenhuollon keskuksiksi aikana, jolloin aktiivisen huoltojärjestökentän työnä aloitettu kansanterveyden parantaminen otettiin valtion keskitetysti johtamaksi ja valvomaksi toiminnaksi.

Kun maaseudulle 1865 annetulla lailla luotiin kuntajärjestelmä, saivat kunnat pakollisia terveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä. Maalaiskunnissa tärkeäksi tavoitteeksi tuli kunnanlääkärin palkkaaminen, sillä tavallisesti lääkärit asuivat kaupungeissa. Vuoden 1878 terveydenhoitosäännön voimaan tulon jälkeen kaupungeja ja kuntia veloitettiin perustamaan terveydenhoitolautakuntia. Ensimmäisiä kuntiin palkattuja terveydenhuollon ammattilaisia olivat kunnanlääkärit ja -kättilöt sekä kiertävät sairaanhoitajat ja tuberkuloosihoitajat. Äitiys- ja lastenneuvolatoiminta alkoi maassa 1920–30-luvuilla yleishyödyllisten järjestöjen toimesta.

Kansanterveys nostettiin sotien jälkeisessä Suomessa terveystaloksi johtajatuksiksi. Kansanterveystyön painopiste asetettiin maaseudulle, sillä väestöstä lähes 80 % asui maalaiskunnissa. Kansanterveystyön tuli kohdistua kaikkiin kansankerroksiin, mutta väestöpoliittinen huoli käänsi katseen etenkin syntyvyyteen ja lapsikuolleisuuden torjumiseen. Neuvolatoiminta siirtyi kuntien vastuulle vuonna 1944 lailla kunnallisista äitiys- ja lastenneuvoloista.¹¹

Keskeiset kunnallista terveydenhuoltoa ohjanneet lait astuivat voimaan 1940-luvulla, ja ne koskivat yleistä lääkärinhoitoa, kunnan kättilöitä, kunnallisia terveystalot ja kunnallisia äitiys- ja lastenneuvoloita. Maahan ryhdyttiin rakentamaan terveystaloverkkoa.

Vuonna 1972 voimaan astuneen kansanterveystalain myötä luotiin uudenlainen valtion normi- ja rahaohjaukseen perustuva suunnittelujärjestelmä ja toteutettiin terveydenhuollon rakennemuutos. Vanhat järjestelmät korvattiin terveyskeskuksilla.

AIKAJANA	1700	1800	1900	1920	1930	1940	1950	1960	1970
Järjestelmä									
piirilääkärit									
lääninlääkärit									
aluelääkärit									
kunnanlääkärit									toimenkuvamuutos
kättilöt / kunnankättilöt									toimenkuvamuutos
kunnalliset sairaanhoitajat (kiertävät)									toimenkuvamuutos
kunnalliset terveystalot									toimenkuvamuutos
kunnalliset kodinhoitajat									
kunnanlääkärin talot									
kunnalliset neuvolat									
terveystalot									
lääkärien yhteisvastaanottotalot									
terveyskeskukset									

Kuva: Kaaviossa on ajoitettu maamme terveydenhuollon järjestelmiä. / Taulukko julkaisusta Ahola 2014, 10.

4.2 Sairasmajoista terveystaloihin

Lauritsalan terveystalo, jossa toimi kauppalan neuvola, lääkärin vastaanotto ja hammaslääkärin vastaanotto, liittyy sotien jälkeiseen kunnallisen terveydenhuollon ja kansanterveystyön historiaan. Rakennuksessa oli myös asuntoja henkilökuntaa varten.

Laissa kunnallisista äitiys- ja lastenneuvoloista määrättiin kuntaa tai kuntia yhteisesti hankkimaan neuvolalle sopiva vastaanottohuoneisto, siihen kuuluva sisustus ja tarpeelliset varusteet lääkintöhallituksen antamien ohjeiden mukaan. Laeissa kunnan kättilöstä ja kunnallisista terveystalot määrättiin myös henkilökunnalle kuuluvasta vähimmäisasunnosta, joka tuli tarjota luontoisena.¹² Näistä pääasiassa neuvolatoimintaa varten rakennetuista rakennuksista käytettiin nimitystä terveystalo. Vuoteen 1953 saakka monet yleishyödylliset yhdistykset sekä säätiöt avustivat valtion rinnalla terveystalojen rakennustoimintaa, tunnetuimpana kummikuntaliike.¹³

Suomessa ensimmäiset kokemukset järjestelmällisestä maaseudun terveydenhuollon palvelurakentamisesta oli saatu jo 1920-luvulla, jolloin Suomen Punainen Risti perusti ensimmäiset sairaumajat Lappiin ja Itä-Suomeen rajaseutujen kansanterveystyön kohentamiseksi. Sairasmaja suunniteltiin saloseudun kylän tai kylien terveydenhuollon ja sairashoidon keskuksiksi, jossa oli myös asunto sairaanhoitajalle.¹⁴

Sairasmajoissa toimivaksi osoittautunutta ratkaisua sovellettiin myös sotien jälkeen rakennetuissa terveystaloissa. Laissa (220 ja 223/1944) määritellyn neuvolahenkilöstön asuntojen kytkeminen terveyspalvelujen kanssa samaan rakennukseen oli ratkaisevaa koko terveystalojärjestelmän toiminnan tuloksellisuuden kannalta.

Asutokysymyksen ratkaisutavalla terveydenhoitotyön palveluverkko saatiin ulottumaan koko maahan, myös syrjäseuduille, joissa oli puutetta sopivista asunnoista.¹⁵

Rakentamisen laatua ohjattiin tyyppiirustuksilla

Lääkintöhallituksen huoli ehkäisevän terveydenhuollon toimitiloiksi ja erityisesti äitiys- ja lastenneuvoloiden terveydenhuoltopalveluja varten rakennettavien terveydenhuollon rakennusten pätevistä suunnittelusta johti keskusjohtoiseen terveystalosuunnitteluun.¹⁶ Toisaalta tyyppiirustukset olivat myös jälleenrakennusajan rakennustuotannon tehostamispyrkimysten mukainen ratkaisu. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) asetti vuonna 1946 erityisen terveystalovalioikunnan helpottamaan ja tehostamaan terveystalojen rakentamista. Valiokunta toimi sekä kulkulaitosten ja yleisten rakennusten ministeriön rakennusasiain osaston (KYMRO) asiantuntijaelimenä että Mannerheim-liiton paikallisosastojen ja kuntien neuvonantajana terveystaloja suunniteltaessa. Vuoden 1946 aikana valmistuivat kolmet terveystalon tyyppiirustukset, suunnittelijoina arkkitehdit Erkki Linnasalmi ja Bertel Saarnio.¹⁷

Terveystaloja rakennettiin myös yksilöllisillä piirustuksilla, joita kunnat teettivät arkkitehdeilla, insinööritoimistoilla tai oman rakennusosaston suunnittelijalla. Tavallisesti nämäkin terveystalot olivat tyyppien mukaellisia. Normaalkokoista isommat terveystalot, kuten erilaiset yhdistelmätalot, joissa oli muitakin kunnan huoltopuolen toimitiloja, ja kaupunkeihin rakennetut Lastentalot erosivat ulkoasullisesti eniten tyyppiterveystaloista. Rakennusainesäännöstelyn päätyttyä vuoden 1949 aikana terveystalojen koot alkavat suurentua ja niitä tehtiin enemmän kivrakenteisina. Samoihin aikoihin julkisivujen detaljointi muuttui rikkaammaksi.¹⁸

Terveystalojen aika

Ajanjakso 1946–1952 oli terveystalojen historiassa vilkkainta rakennusaikaa. Tuolloin rakennetuista viidestä sadasta terveystalosta tyyppiirustuksia käytettiin noin 290:ssä, joko sellaisenaan tai hieman muunneltuna. Tämän jälkeenkin terveystalojen rakentaminen jatkui, mutta pääsääntöisesti yksityisten suunnittelijoiden piirustuksilla. 1960-luvulla kunnallisen terveydenhuollon piirissä tilantarve kasvoi henkilöstön ja palvelujen määrän kasvaessa. Uusi terveystalo rakennettiin joko yhdistelmärakennuksena tai eri rakennuksiin jaetut toiminnot keskitettiin samalle korttelialueelle.¹⁹ Terveystalojen rakentaminen päättyi 1970-luvun

alussa, jolloin siirryttiin kansanterveyslain (66/1972) mukaiseen terveyskeskusjärjestelmään.

Terveystalojen rakennussuunnittelua ohjasivat asetukset neuvoloiden tehtävistä ja henkilökunnan virka-asuntojen minimivaatimuksista sekä lääkintöhallituksen laatimat neuvoloiden johto- ja ohjesäännöt. Tarkkoja ohjeistuksia terveystalojen tilaohjelmasta ja -järjestyksestä sisältyi Mannerheimin Lastensuojeluliiton terveystalovalioikunnan laatimiin ja lääkintöhallituksen hyväksymiin yleisperiaatteisiin normaalikokoisten terveystalojen suunnittelua ja rakentamista varten.²⁰ Koska Terveystalovalioikunnan lausunnot kuntien terveystalojen rakennussuunnitelmista otettiin huomioon niin rakennuslupia kuin avustuksia myönnettäessä, pystyi valiokunta merkittävästi vaikuttamaan siihen, että yleisperiaatteet otettiin yleisesti käyttöön terveystalojen suunnittelussa.

Neljä yleisintä terveystalotyyppiä

Lääkintöhallituksen tyyppi
(ilm. Ragnar Wessmanilta)

TT2 -tyyppi (MLL)
arkkitehti Erkki Linnasalmelta (Vääksy)

TT3-tyyppi (MLL)
arkkitehti Erkki Linnasalmelta (Mli mlk)

C-tyyppi (MLL)
arkkitehti Bertel Saarniolta (Sulkava)

Terveystalojen tunnusmerkistöä

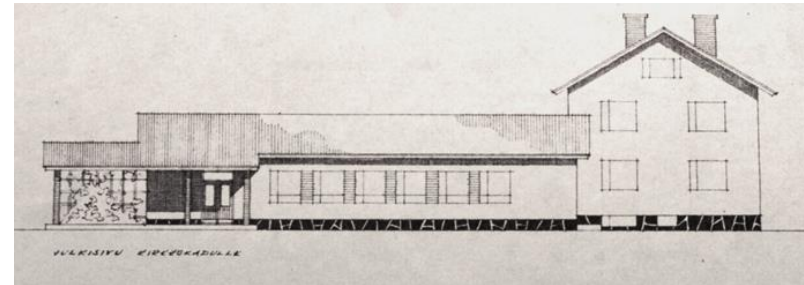
Erityisiä 1940–50-luvun terveystaloihin liittyviä tunnuspiirteitä ovat:

- Lastenvaunutila sisäänkäyntiin liittyvänä katoksena tai matalana rakennusosana.
- Kokonaishahmossa, siipinä tai kerroskorkeutena, näkyvä jako terveystalo- ja asutopuoleen, jossa asutopuoli yleensä kaksikerroksinen.
- Erilliset sisäänkäynnit yksityisen (asunnot) ja yleisen (terveystalo) puolen tiloihin, tavallisesti eri puolella rakennusta.
- Arkkitehtuuri, joka oli 1940-luvulla yksinkertaista ja vaatimatonta, rikastui 1950-luvulla rakennusainesäännöstelyn päätyttyä.

4.3 Lauritsalan terveystalo rakennustyyppinsä edustajana

Lauritsalan terveystaloa ei rakennettu tyyppipiirustuksilla, vaan suunnitelmat tilattiin yksityiseltä arkkitehtitoimistolta ilman kilpailutusta.

- Lastenvaunujen säilytystila on ratkaistu yläkerran asuntojen parvekkeiden kattamana yhtenäisenä terassina, joka on tyyppiterveystaloista poikkeava, yksilöllinen ratkaisu.
- Käytetty perusratkaisua eli sijoitettu asunnot yläkerrokseen ja terveystalon tilat alakerrokseen siten, että sisäänkäynnit yksityiselle ja yleiselle puolelle selvästi toisistaan erillään.
- Pitkä, kompakti rinneratkaisuna toteutettu rakennus on kokonaishahmonsa, pitkän sisennetyn terassin ja huoneistokohtaisten sisäänkäyntien osalta omintakeinen rakennustyyppissään.
- Terveystalorakennuksessa on rivitalonomaisuutta, ja tästä asuntorakennustyyppistä Martta ja Ragnar Ypyöillä oli kokemusta jo 40-luvulta (Valkeakoskelle Säteri OYn asuntoalueet).
- Kivirunkoinen, rapattu terveystalo, jossa rikasta materiaalien käyttöä, edustaa hyvin aikaansa ja tyyliä, jota koko 50-luvun käytettiin erityisesti arkkitehtien suunnittelemissa terveysaloissa, ennen siirtymistä 60-luvun suoraviivaisempaan modernismiin.

Kuva: Yksilöllisissä terveystalopiirustuksissa mukailtiin tyyppipiirustusten ratkaisuja. Helsingin maalaiskunnan terveystalossa vuodelta 1953 on käytetty TT2:n vinkkelimuotoa ja asutolapuolella C:n pohjakaavaa. / Insinööri Aarne Kohola, MLL:n arkisto, KA.

Kuva: Terveystalo vuonna 1953. Länsifasadi. / Valokuva Kuvapaja. nro 5194. LKA.

Kuva: Terveystalo vuonna 2016. Itäfasadi. Kaikkien ulkoportaiden kaiteet (teräs, johteena tammilankku) ovat 60-luvulta.²¹

Lauritsalan terveystalon rakentaminen ajoittui maanlaajuisen terveystaloverkoston vilkkaimmalle rakentamisjaksolle, joka kesti 1940-luvun jälkipuolelta 1950-luvun keskivaiheille. Se on yksi vajaasta 600 tuolloin rakennetusta kunnallisesta terveystalosta, joista noin puolet rakennettiin tyyppipiirustuksia käyttäen. Nämä 1940-luvun lopulta 1970-luvun alkuun toimineet terveystalot liittyvät viime sotien jälkeiseen terveydenhuollon uudistukseen ja erityisesti maan kattavan neuvolaverkoston rakentamiseen osittain ulkomaanavun turvin.

Etelä-Karjalan maakunnassa oli 50-luvun alussa 15 maalaiskuntaa, 2 kaupunkia ja 1 kauppalaa. Lähdetietojen mukaan maakunnan alueelle oli vuoden 1953 alkuun mennessä rakennettu parisen kymmentä terveystaloa, joista suurin osa tyyppipiirustuksilla (TT2, TT3).²² Kunnissa saattoi olla yksi tai useampi terveystalo. Terveystaloista ei ole ajantasaista ja kattavaa inventointitietoa, joten rakennettujen terveystalojen kokonaismäärään ja nykytilaan pohjautuvaa vertailua ei voitu tehdä tämän työn lähdemateriaalin pohjalta.²³ Nähtävästi maakuntaan kuitenkin rakennettiin 1940–50-luvuilla vähemmän yksilöllisillä kuin tyyppipiirustuksilla toteutettuja terveystaloja.

Hyvin monipuoliselle ja mm. sairaalasuunnittelijana ansioituneelle arkkitehtitoimisto Martikainen & Ypyälle Lauritsalan terveystalo jäi heidän ainoaksi tästä laitosrakennustyyppistä tehdyksi suunnitelmaksi.²⁴ Terveystalojen suunnittelu ei ollut samalla tavalla keskittynyttä kuin esim. isot sairaalahankkeet.

Lauritsalan terveystalossa sovellettiin terveystalojen rakennussuunnittelulle laadittuja yleisperiaatteita. Toisaalta talon normaalia terveystaloa monipuolisempi tilaohjelma ja yksilöllinen arkkitehtisuunnittelu heijastavat nuoren kauppalan ja tehdasyhdyskunnan pyrkimystä laadukkaaseen ja tehokkaaseen rakennustoimintaan ja palvelujen keskittämiseen.

5 LAURITSALAN TERVEYSTALON RAKENTAMISVAIHEET

5.1 Rakentamispäätös

Uuden terveystalon rakentaminen tuli ajankohtaiseksi 1950-luvun alussa. Vuoden 1934 alusta toimineen sairasapukeskuksen tilat olivat käyneet ahtaiksi. Vanhan keskuksen peruskorjauksen sijaan päätettiin rakentaa uusi rakennus. Päätökseen uuden rakentamisesta vaikutti myös keskustaajamanosan alueelle valmistuneet vesi- ja viemäriverkostot, jotka antoivat mahdollisuuden nykyaikaisemmalle ja paremmin tarkoitukseen sopivalle rakennukselle; vanhasta sairasapukeskuksesta oli puuttunut vesijohto.²⁵ Lisäksi syksyllä 1952 oli nähtävissä kauppalan heikentyvä työllisyystilanne, johon kauppalan järjestämät uudisrakennushankkeet katsottiin tuovan helpotusta.

Uusi terveystalo päätettiin rakentaa Luukkaalle, kauppalantalon takana olevalle puistotontille, silloisen Opintien (nykyinen Tietokatu) varrelle. Vuoden 1941 asemakaavan mukaisesti Lauritsalan kauppalan III kaupunginosaan kortteliin n:o 95. Kortteliin tehtiin loppuvuodesta 1952 sairasapukeskuksen tonttia koskeva kaavamuutos, joka ei vaatinut tonttijaon muutosta.²⁶

5.2 Suunnittelijat ja rakentajat

Kauppalanhallitus tilasi vuonna 1952 terveystalon suunnittelun helsinkiläiseltä arkkitehtuuritoimisto Martikainen & Ypyältä, jonka kanssa kauppalaa oli tehnyt yhteistyötä 1930-luvulta lähtien.

Kauppalanhallitus asetti työtä valvomaan ja johtamaan rakennustoimikunnan. Kauppalanlääkäri Birger Carl Roseniusta käytettiin asiantuntijana terveystalon suunnitteluvaiheessa.²⁷

Rakennusliike K. G. Nurmi Somerolta valittiin pääurakoitsijaksi. Päätöksessä terveystalosta käytettiin vielä nimitystä sairasapukeskus. Urakkatarjouksen pohjana olivat arkkitehtuuritoimiston Martikainen & Ypyän 28.8.1952 laatimat ja päivätyt piirustukset lukuun ottamatta tarkistettua kellaripiirustusta, joka päivättiin vasta 1.10.1952.²⁸

Terveystalon sähkötöiden tekijäksi kauppala valitsi tarjouskilpailun pohjalta Laatu Sähkö Oy:ltä Lappeenrannasta. Putkitöiden urakoitsijaksi valittiin Lappeenrannan Putkityö Oy. Keskuslämmitys-, vesi- ja viemärijohtolaitteet samoin kuin ilmanvaihtolaitteet tuli tehdä ins. Kaarlo Oksasen syyskuussa 1952 laatiman työselityksen sekä 16.9. ja 24.11.1952 laatimien piirustusten mukaan.²⁹

Laajennus

Terveystalon laajennussuunnittelu oli aloitettu jo 1962, sen jälkeen kun lääkintöhallitus oli antanut kehotuksen II kunnanlääkäriin viran perustamiseen. Paikallissairaalasta³⁰ aiheutuvien kustannusten vuoksi uuden viran perustamista ja sen johdosta aiheutuvaa terveystalon lisätilojen sekä väestönsuojelukeskuksen rakentamista lykättiin vuoteen 1965.³¹

Kauppalan viimeisenä toimintavuonna, 1966, terveystaloa lopulta laajennettiin arkkitehtuuri-toimisto Ypyä & Ypyän laatimien suunnitelmien (päiv. 28.9.1965) mukaisesti. Laajennustyön putkisuunnitelmista vastasi DI Sopanen, sähkötyösuunnitelmista DI Kahra ja konstruktiosuunnitelmista DI Kouhio.

TIETOTAULU 2

Arkkitehtitoimisto Martikainen & Ypyä³² (myös Ypyä & Ypyä)

Ragnar Ypyä (1900-1980) kirjoitti ylioppilaaksi 1920 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1928. Ypyän ensimmäinen työpaikka oli Alvar Aallon toimistossa 1924–25, jonka jälkeen hän oli töissä Puolustusministeriössä. Ragnar Ypyä perusti oman arkkitehtitoimiston yhdessä vaimonsa Martan kanssa 1936, aluksi Viipuriin Ragnarin toimiessa Viipurin kaupunginarkkitehtinä, myöhemmin (1939) toimisto siirtyi Helsinkiin.

Martta Martikainen-Ypyä (1904–1992) kirjoitti ylioppilaaksi 1924 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1932. Ennen yhteistä toimistoa miehensä Ragnar Ypyän kanssa, Martta työskenteli Kaarlo Borgin ja Carolus Lindbergin toimistoissa sekä vuosina 1928–36 Puolustusministeriön rakennustoimistossa. Vuosina 1944–49 hän oli johtava arkkitehti Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadslånebyråssa (HSB) Tukholmassa.

Ypyät osallistuivat ahkerasti kilpailuihin ja sijoituivat niissä kärkipäähän. Toimisto siirtyi Glostrupin sairaalan suunnittelukilpailuvoiton myötä Kööpenhaminaan vuosiksi 1952–60. Ragnar Ypyä hoiti uransa aikana myös virka- ja opetustehtäviä mm. professuuria Teknillisessä korkeakoulussa. Ypyät suunnittelivat lukuisia julkisia rakennuksia sekä Suomeen että ulkomaille. Heidän monipuoliseen tuotantonsa kuului sairaaloita, kirjastoja, kouluja, liiketaloja ja vapaa-ajan rakennuksia, sekä lukuisia kerrostaloja, yksityistaloja ja huviloita. Ypyöiden suunnittelema toteutettu sairaaloita ovat: TYKS:n U-sairaala, Glostrupin keskussairaala ja lastensairaala Kööpenhaminassa, Kivelän sairaala-alue (nykyinen Hesperia) Helsingissä sekä Valkeakosken aluesairaala.

Lauritsalan kauppalaan Ypyät suunnittelivat Kaukaan kansakoulun ja opettajien asuintalon (1938:1950), lasten päiväkodin (1938:1940), kirjaston (1949:1951), Luukkaan kansakoulun opettajien asuntolan (1949), terveystalon (1952), Lauritsalan jatkokoulun (1953) ja Lauritsalan keskikansakoulun (1956:1957).

5.3 Rakennustöiden suorittaminen

Lupa rakennustöiden aloittamiselle oli saatu 2. lokakuuta 1952 kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusasiaintoimikunnalta.³³ Lauritsalan kauppalan järjestäisoikeus oli istunnossaan 23. syyskuuta tarkastanut piirustukset, sekä alustavasti ne hyväksynyt. Kauppalanvaltuusto hyväksyi lokakuun 31. päivänä 1952 kauppalanhallituksen toimenpiteet, ja rakennustyöt voitiin virallisesti aloittaa.

Talon perustuksen kaivuutyöt oli aloitettu jo 17. elokuuta. Rakennustyöt etenivät seuraavasti³⁴: perustukset valettu 7. marraskuuta ja kellarin katto 11. päivä, sähkötyöt ja putkijohtotyöt aloitettiin 17. marraskuuta, vastaanottoilojen valutyöt päättyivät 19. marraskuuta, asuntokerroksen seinien muuraus alkoi 21. marraskuuta ja päättyi 28. päivä, asuntokerroksen katon betonivalutyöt valmistuivat 30. marraskuuta, vesikaton teko alkoi 3. joulukuuta, päättyi 10. päivä, harjannostajaiset pidettiin 12. joulukuuta ja väliseinien muuraustyöt alkoivat 29. joulukuuta.

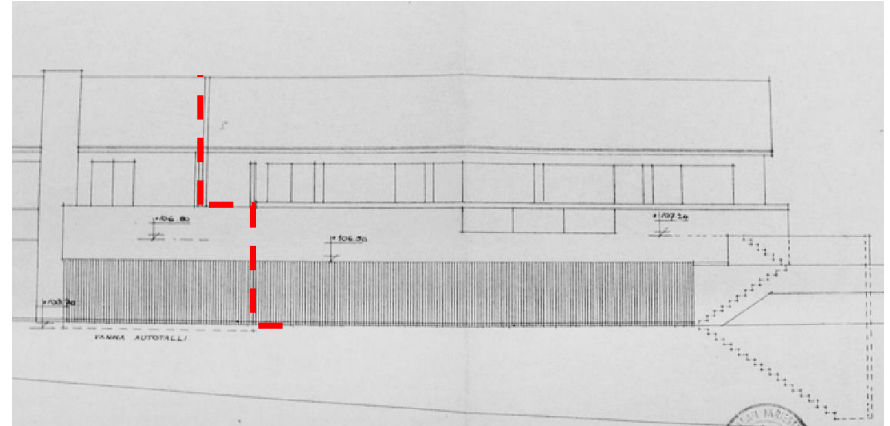
Urakoitsijan puolesta työmaan vastaavana mestarina toimi rakennusmestari Koivuniemi. Rakennustyömaalla oli keskimäärin työssä noin 30 henkeä.

Rakennustyöt kestivät noin vuoden. Urakkasopimuksen mukaan rakennuksen tuli olla valmis 1. elokuuta 1953, mutta työt viivästyivät muutamalla kuukaudella ja rakennuksen vastaanottokatselmus voitiin pitää 1. syyskuuta 1953. Rakennuksen todettiin olevan valmiin lukuun ottamatta pienehköjä töitä, jotka urakoitsija teki vielä saman kuun aikana.

Syyskuun 30. päivä kauppalanhallitus järjesti terveystalon vihkiäis- ja vastaanottojuhlan, jonne kutsuttuina olivat saapuneet valtiohallinnon edustajina lääninlääkäri, läänin kättilö ja läänin terveyssisar, naapurikuntien edustajia, arkkitehti Ragnar Ypyä, kauppalanvaltuuston ja -hallituksen jäsenet, kauppalan terveydenhoitoviranomaiset sekä eräitä kauppalan johtavia viranomaisia.

Laajennus

Terveystalon laajennus- korjaustyöt saatiin päätökseen pienehköjä ulkopuolisia maalauksia lukuun ottamatta lokakuun loppuun mennessä 1966.

Kuva: Vuonna 1966 valmistuneen laajennusosan länsifasadi. Yläkerrassa on parveke ja II kauppalanlääkärin asunto, alakerrassa väestönsuojakeskus. Vanhan (vasemmalla) ja uuden puolen raja merkitty kuvaan katkoviivalla. / Rakennuspiirustus 28.9.1965. LKA

Kuva: Vuonna 1966 tehdyn lisäosan lääkäriasuntoon tehtiin suuret maisemaikkunat.

5.4 Tilat toiminnoille

Terveystalojen rakennussuunnittelua varten laadittujen yleisperiaatteiden mukaisessa tilaohjelmassa otettiin huomioon 1940-luvun terveydenhuollon laeissa esitetyt vaatimukset neuvolatoiloista ja henkilökunnan virka-asunnoista. Yleisperiaatteissa määriteltiin normaalikokoinen terveystalo laitokseksi, joka käsittää äitiys- ja lastenneuvolan sekä lakimääräiset terveyssisaren ja kättilön asunnot sekä kodinhoitajan asunnon. Neuvolan häiriöttömän toiminnan kannalta terveystaloon ei suositeltu yhdistettäväksi siihen kuulumattomia laitoksia, virastoja, asuntoja tai toimistoja. Synnytys- ja sairaanhoidonhuoneistot voitiin hyväksyä vain erikseen pyydytillä lääkintöhallituksen suostumuksella.³⁵

Ohjeiden mukaisessa terveystalossa tuli olla

- lämmin ja riittävän tilava eteinen
- vähintään 30 m² suuruinen odotushuone, jota voidaan käyttää myös opetustilana
- kaksi suorassa yhteydessä toisiinsa olevaa vastaanottohuonetta, joista toinen tutkimushuone
- eristyshuone, jonne kulku suoraan eteisestä
- laboratorio, joksi yleensä riittää eristyshuoneen yhteyteen sijoitettu, verhoilla rajattu laboratoriokomero
- riisuuntumis- ja pukeutumistila, joksi riittää myös verhoihin/kaihtimien erotettu tila vastaanottohuoneissa
- riittävät komerotilat työtiloihin, ja pesualtaat tutkimus- ja vastaanotto-, odotushuoneisiin sekä eristys- ja laboratorihuoneeseen
- pieni kahvikeittiö
- lastenvaunutila kuuluu terveystalon välttämättömyyksiin, jottei vaunuja tarvitse jättää ulos sateeseen
- asuntola, jossa on terveyssisaren ja kättilön asunnot
- ulkorakennus, mikäli talo ei sisällä WC-tiloja, saunaa eikä kellaria ym. varastotiloja.

Lauritsalan terveystalon tilaohjelma

Valmistuessaan Lauritsalan terveystalon tilavuus oli 2 785 m³ ja pinta-ala 902,3 m², josta kellarien ala 187,6 m², pohjakerroksen ala 369,0 m² ja asuinkerroksen ala 345,7 m².³⁶

Vuonna 1952 hyväksytyn rakennussuunnitelman mukaan terveystaloon päätettiin sijoittaa pientenlasten- ja äitiysneuvola, valohoito- ja eristyshuoneet, kauppalanlääkärin vastaanottohuoneet, röntgenosasto, laboratorihuoneet, kouluhammaslääkärin vastaanottohuoneet, kaksi autotallia ja lämpökeskus öljylämmitykselle. Asuntolapuolelle oli suunniteltu asuinhuoneistot kauppalanlääkärille ja kolme muuta huoneistoa kättilöille ja terveyssisarelle. – Lauritsalassa kauppalanlääkärin asunnon sijoittaminen terveystalon yhteyteen ei ollut yleisperiaatteiden mukainen käytäntö. Tavallisesti kunnan/kauppalanlääkäriä varten oli erillinen virka-asunto kotivastaanottotiloineen. Lääkäriasunnon vuoksi terveystalon yhteyteen rakennettiin myös autotalli, koska auto oli välttämätön kauppalanlääkärille, joka teki myös kotikäyntejä.

Laajennus

Vuoden 1966 loppupuolella valmistunut laajennusosa, tilavuudeltaan n. 2 900 m³, käsitti pohjakerroksen poliklinikkatilat, kellarin väestönsuojelutilat sekä toisen kerroksen II kauppalanlääkärin asunnon (6 h, keittiö, kylpyhuone, palvelijan huone). Lisäksi kauppalanlääkärin vastaanoton yhteydessä toiminut laboratorio sai merkittävästi lisätilaa ja uutta laitteistoa. Sille valmistettiin ohjesääntö ja laboratorion nimeksi hyväksyttiin Lauritsalan laboratorio.³⁷

Kellarikerrokseen toteutetun väestösuojakeskuksen tilat käsittivät kolme suojahuonetta n. 150 hengelle, sairasosaston 15 hengelle, väestösuojakeskuksen 30 hengelle ja lepohuoneen sekä sauna-, pesu- ja WC-tilat. Keskukseen vieressä oli tekniset tilat (radio, releet, akut, varavesi). Tiloissa oli myös ilmastointilaitteet.

Tilaratkaisut

Piirustukset: Arkkitehtuutoimisto Martikainen & Ypyä, 28.8.1952 (muutosten jälkeen hyv. 1.12.1952) ja 1.10.1952 (vain kellari). Pohjakerroksen muutospiirustus 10.11.1952.

Edellä esitetyt terveystalojen rakennussuunnittelua ohjanneet yleisperiaatteet määrittivät tilaohjelman lisäksi myös tilojen sijoittumista ja sisäisen liikenteen reittejä, kuten eristyshuoneen ja eteisen yhteyttä tai laboratorion ja WC:n kytköstä. Lisäksi terveyssisaren asunnosta tuli päästä sujuvasti neuvolaan, joka kuitenkin piti olla riittävällä tavalla eristetty asunnosta.³⁸

Lauritsalan kaksikerroksisessa terveystalossa julkinen ja yksityinen puoli ratkaistiin jakamalla tilat eri kerroksiin siten, että myös sisäänkäynnit asuntoihin ja terveystaloon sijaitsivat talon eri puolilla. Rakennuksen alakertaan sijoitettiin terveystalon toiminnot ja toiseen kerrokseen asuinhuoneistot kauppalanlääkärille (n. 168 m² = 2 h, keittiö, kylpyhuone, palvelijan huone) ja kolme muuta huoneistoa kättilöille ja terveyssisarelle (kukin á 45 m² = 2 h, kk, kph). Kaksi autotallia ja lämpökeskus öljylämmitykselle sijoitettiin pääruntoon kiinteästi liitettyyn siipeen.

Hyväksyttyjä rakennuspiirustuksia elokuulta 1952 muutettiin huonetilojen osalta loppuvuodesta. Marraskuussa rakennustoimikunta päätti hyväksyä mm. Kymen lääninlääkärin esitysten mukaan muutetut rakennuspiirustukset.³⁹ Sisätiloja oli nyt jäsennelty siten, että äitiys- ja lastenosaston tilat kasvoivat ja ne eristettiin paremmin yleisestä lääkärin vastaanotto-osastosta. Lisäksi neuvolapuolelle oli järjestetty oma neuvolalääkärin vastaanotto. Huonetilaa oli varattu myöskin hammaslääkärin osastolle, röntgenosastolle sekä kellarikerrokseen sijoitettavalle arkistohuoneelle.

Terveystalon pohjakerroksen huonekorkeudeksi tuli 260 cm ja toisessa kerroksessa 250 cm, molemmat jäivät alle 270 cm, joka oli kauppalan rakennusjärjestyksessä määrätty normaaliksi huonekorkeudeksi. Asiaan huomiota kiinnittänyt kauppalan järjestysoikeus pyysi lausunnon terveydenhoitolautakunnalta, joka ei kuitenkaan vaatinut muutoksia piirustuksiin.

Lauritsalan terveystalon alkuperäinen tilaohjelma poikkeaa normaalista maalaiskunnan terveystalon ohjelmasta siinä, että samaan rakennukseen tuli myös kauppalanlääkärin ja hammaslääkärin vastaanotot. Terveystalo tehtiin normaalia maalaiskunnan terveystaloa tilavampana ja siinä monet toiminnot saivat oman erillisen huoneen, toisin kuin tyyppiterveystaloissa.

Lauritsalan terveystalon erityisiä, normaaliratkaisuista poikkeavia järjestelyitä:

- Laboratorio, neuvolan luentosali, valohoitotila ja pukeutumistila olivat omissa huoneissaan.
- Terveystalossa pääaula jakoi tilat kahtia. Toisella puolen (aulasta vasemmalla) oli äitiys- ja lastenneuvola ja toisella puolen kauppalanlääkärin ja hammaslääkärin vastaanottotilat.
- Terveyssisaren ja kättilöiden asunnoista ei ollut suoraa yhteyttä neuvolan tiloihin. Sen sijaan sellainen oli järjestetty lääkäriasunnon ja lääkärin vastaanottotilojen välille.
- Jokaisen asuinhuoneiston varustaminen omalla sisäänkäynnillä, vastaavaa ratkaisua oli käytetty yhdessä, yksikerroksisessa tyyppiterveystalossa (tyyppi A).

Lauritsalan terveystalossakin seurattiin valiokunnan laatimia yleisperiaatteita huonetilojen jäsentelyssä ja toimintojen yhteyksissä.

- Suojat lastenvaunuille oli järjestetty ulkona pääsisäänkäynnin viereen parvekkeista muodostuvan katoksen alle, myös aula oli tilava.
- WC-tilat oli keskitetty eteisaulan yhteyteen sekä laboratoriodien viereen
- Vastaanottohuoneisiin oli kulku odotushuoneesta, ja neuvolan puolella huoneet oli yhdistetty väliovien.
- Tutkimus- ja vastaanottohuoneet sekä eristys- ja laboratorihuoneet oli varustettu pesuallain.
- Odotushuoneet olivat tilavia.

KUVAT

Ylhäällä: Vastaanotto- ja tutkimuhuone.

Ylhäällä vasemmalla: Pientenlasten neuvolatila, jossa on kapaloimispöytiä. Kuvassa näkyvät alkuperäiset kattovalaisimet, tulit ja pöydät.

Alhaalla vasemmalla: Neuvolan luentosali. Puuviilupintaiset laakaovet.

Kuvaaja: Kuvapaja, 1950-luku. LKA.

KUVAT

Ylhäällä: Kouluhammaslääkärin vastaanottohuone.

Ylhäällä vasemmalla: Tutkimushuone, röntgen.

Alhaalla vasemmalla: Vastaanottohuone.

Kuvaaja: Kuvapaja, 1950-luku. LKA.

Talossa on kuvassa näkyviä 1950-luvulta säilyneitä ikkunoita heloituksineen, valurautaradiaattoreita, peitelistoja ja laakaovia (osa maalattu) pukinsarvi -painikkein ja saman ajan lukkolaittein. Kaikki ovet eivät ole alkuperäisillä paikoillaan.

5.5 Arkkitehtuuri

Piirustukset: Arkkitehtuuritoimisto Martikainen & Ypyä, 28.8.1952 ja 1.10.1952 (vain kellari).

Lauritsalan terveystalo ilmentää Ypyöiden arkkitehtuurille ominaista sommitelmallisuutta niin pohjakaavassa kuin julkisivuissa. Vuonna 1999 Ypyöiden arkkitehtuurista väitöstyönsä tehnyt Leena Makkonen toteaa, että ”pariskunnan arkkitehtuurissa rakennushahmo koostuu osista, jotka ovat varmalla vaistolla luodussa keskinäisessä harmoniassa. Komposition tasapaino toteutuu myös hallitussa mittakaavassa, joka onkin Ypyöiden töiden tärkeimpiä tunnusmerkkejä.” Makkosen mukaan arkkitehtuurissa näkyi molempien suunnittelijoiden taitelijataipumukset; Ragnar Ypyän kuvanveistoharrastuksesta olivat näkyvänä viitteenä monet Ypyöiden rakennuksiin liittyvät reliefit ja veistoshahmot, joita terveystalossa kylläkään ei ole.

Makkosen mielestä Ypyöiden arkkitehtuuri perustui ihmisen tarpeisiin, hänen mittakaavaansa ja tilan kokemiseensa. ”Eri vuosikymmenten ihanteet ja innostus kunkin kauden tarjoamiin mahdollisuuksiin näkyvät heidän työssään, mutta aina suodatettuina oman ajattelun läpi. Funktionalismin muotokieli on heillä pelkistämisen sijaan rikasta, mikä ilmenee niin kokonaiskompositiossa kuin yksityiskohdissa.” 1950-luvulla, tekniikan uusien mahdollisuuksien keskellä, heidän työssään säilyi 40-luvun romantiikalle tyypillinen lämmin sävy ja pehmeys.⁴⁰

Tyylipiirteet

Martta Martikainen-Ypyän ja Ragnar Ypyän arkkitehtuuria voi luonnehtia viihtyisäksi, paikkaan sopivaksi ja itsenäisesti arvoja luovaksi. Näitä piirteitä on myös nähtävissä Lauritsalan terveystalossa.

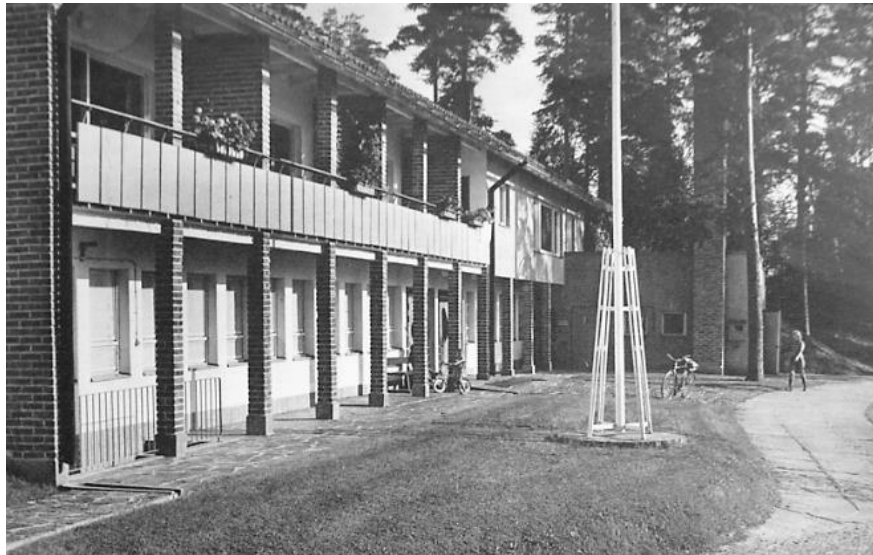
Rakennusten sijoittelussa huomioitiin niiden liittyminen ympäröivään luontoon. Interiöörejä luonnehti usein jälleenrakennuskaudelle ominainen materiaaliromanttinen sävy. Kaikki detaljit oli huolellisesti suunniteltu. Viihtyisyyttä luotiin materiaalivalinnoilla, pintojen käsittelyllä ja vaihtelevilla yksityiskohdilla. Sisäänkäyntejä korostettiin; Ypyät jatkoivat talonpoikaistaloissa käytettyä tapaa tehdä sisääntulosta (kuistista) julkisivun kruunu. Suunnittelun lähtökohtana olivat käyttäjän tarpeet. Mittakaava oli ihmisläheinen.

Kuva: Terveystalon aula, jossa osa seinistä tiilipinnalla. Kukka-altaat ja valaisin Ragnar Ypyän käsialaa. / Kuvapaja, 1950-luku. LKA.

Kuva: Terveystalon aula. Persoonalliset ovet ja niitä ympäröivät isot ikkunat, jotka tuova valoa matalaan aulatilaan. /Kuvapaja, 1950-luku. LKA.

Kuva: Terveystalon eloisa julkisivu on tulosta harkitusta massoitellun ja erilaisten materiaalityönteiden yhdistelystä. Parvekkeet ja sisääntuloa korostavat yksityiskohtat pehmentävät laitosrakennuksen ilmettä.

Kuva: Talon värityksessä on suosittu materiaalin, puun ja tiilen omaa väriä, johon vaaleat rapatut seinät muodostavat rauhallisen taustan.

Kuva: Parvekeseinän yksityiskohtia. Kaiteen suojailevat ovat urallisia betonilevyjä.

Kuva: Koristeleikatut katonkannattajat. Kuva on vanhan ja uuden puolen liittymäkohdasta.

5.6 Rakenne ja tekniset järjestelmät

Kuvaus perustuu rakennuspiirustuksiin ja työselityksiin v:lta 1952 ja 1966 (lopullista toteutusta ei tarkistettu rakenneavauksin, vain näkyvien pintoihin ottaen huomioon tehdyt remontit.)

Piirustukset: Arkkitehtuuritoimisto Martikainen & Ypyä, 28.8.1952 ja 1.10.1952 (vain kellari), pohjakerroksen muutospiirustus 10.11.1952.

Perustus, runko ja julkisivumateriaalit

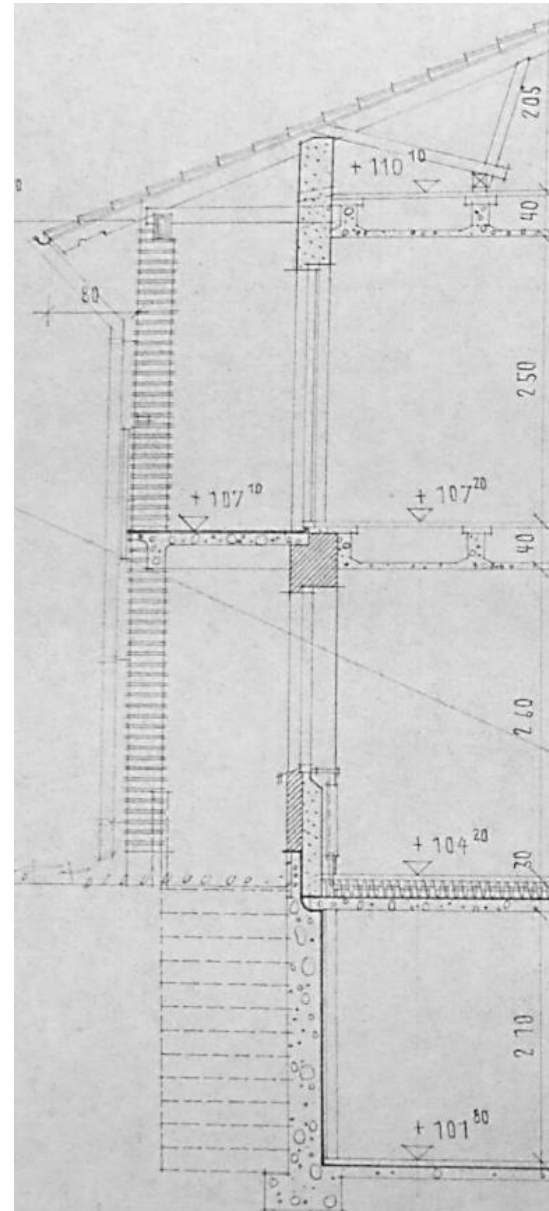
Perusmuuri ja pilarit valettiin paikan päällä muotilla betonista. Näkyville jäävään osaan perusmuuria eli sokkeliä asennettiin pintaan pesubetonilaatat (vahvuus 4 cm).

Perustusta varten maata ja kalliota poistettiin ainakin 30 cm valmista kellarin lattiapintaa alemmaksi. Tasoitettu pohja vahvistettiin tarpeen vaatiessa sorasta veden avulla tiivistetyllä arinalla. Perusmuurin ulkopuoli ja maaperäisten lattioiden alusta täytettiin sepelillä ja karkealla soralla. Seinän ulkopuolelle tuli noin 120 cm leveydeltä noin 10 cm vahvuinen savikerros 1/50 kallistuksella. Perusmuurit ja maaperäiset permannot eristettiin sokkelikorkeuteen 2:lla bitumisivellyllä.

Salaojat tehtiin poltetuista salaojaputkista ja johdettiin jatkuvalla laskulla betonirenkaista tehtyyn pohjavesikaivoon, joka yhdistettiin putkityöselityksen mukaisesti viemäriin.

Ulkoportaat ja tasot pihan ulkopuolella tehtiin kvartsiliuskeista sora-arinalla ja betonilaastilla saumaten, noin 3 m etäisyydelle julkisivusta. Asuntojen ulkoportaat päällystettiin klinkkerilaatoilla. Pihan ajoteihin laitettiin katusoraa. Puistokäytävälle ja autotallin yläpuoliselle terassille tuli liuskeketävyys ruuhosaumalla. Rinnetontilla tehtiin maaleikkauksia, ja irtomaa käytettiin tontin pengerrystöihin.

Rakennuksen ulkoseinien rakenne tehtiin kerroksittain hieman eri tavalla.
1) Pohjakerroksen ulkoseinissä oli 1½-kiven tiiliseinä, josta ½-kiveä ulkopinnassa puhtaaksi muurattua julkisivutiiltä ja 1-kivi on normaalitiiltä. Sisäänvedetty eteläinen ulkoseinä edellisestä poiketen normaalitiilestä 1½-kiveä. Pohjoispäädyn pohjakerroksen kohdalle laitettiin ½ ” kuitulevy lisäeristykseksi.

Kuva: Vuonna 1953 valmistuneen terveystalon leikkauskuva: tiili-, kevyttiili- ja betonirakenteet, huonekorkeudet ja kattotuolit. / Martikainen / Ypyä 28.8.1952. LKA

2) Asuntokerroksen ulkoseinät tehtiin kauttaaltaan Siporex - kevytbetoniharkoista. Rakennuksen päädyt vuorattiin ½-kiven julkisivutiilillä ja sivuseinät roiskerappauksella.

3) Rakennukseen kiinteästi liittyvän autotallin seinät valettiin betonista, jonka ulkopintaan tuli pesubetonilaatat ja sisäpintaan 10 cm lastulevy, joka rapattiin. Pihaterassin alla olevan autotallin katto eristettiin laatan päältä 2:lla bitumihuovalla ja kolmella sivelyllä.

Kantavat väliseinät tehtiin muuraamalla 1. ja 2. kerroksessa, 1-kiven tiiliseinä, muut väliseinät 10–15 cm tiiliseinä. Pyöreä porrashuone valettiin betonista erilleen perusmuurista (välissä kosteus- ja lämpöeristykset) puuhierrettyine askelmineen.

Välipohjarakenteina käytettiin massiivilaattaa (kellarin katto), alalaattapalkistoa ja irtolaattaa (1-kerroksen ja 2-kerroksen katot) sekä ylälaattapalkistoa (autotallin katto).

Katto tehtiin kattotuolirakenteella, kylmäuullakosta tuli matala. Räystäät jätettiin avoimiksi, jolloin näkyvät osat kattotuoleista ja laudoituksesta tuli olla höylätavaraa. Vesikatto tehtiin Keramian poltetuista yksikouruisista falssikattotiilestä bitumihuopa-alustalla. Piiput vesikaton yläpuolella muurattiin punatiilestä näkyvin vaakasaumoin ja slammattiin sekä varustettiin betonisella sadehatulla (erikoispiirustus). Piiput varustettiin 30 cm korkealla peltikauluksella. Räystäskouru ja syöksytorvet tehtiin galvanoidusta pellistä (erikoispiirustus).

Laajennus:

Vuonna 1966 valmistuneessa laajennuksessa kantavat rakenteet tehtiin teräsbetonista (seinät ja pilarit) ja osittain Siporexistä. Ulkoseinät siinä määrin kuin mahdollista Siporex-harkkoja käyttäen, samoin uusi pääty muurattiin punatiilestä. Välipohjarakenteena käytettiin ylälaattapalkistoa ja massiivilaattoja, asuinkerrokseen tuli uiva lattia. Uuden puolen ulkoportaakadun puolella tehtiin samasta materiaalista kuin vanhat (betoni). Väliseinissä käytettiin tiili- tai puurunkoa.

Sisätilojen materiaaleista

Sisätiloissa muuratut ja valetut seinät rapattiin sileiksi, paitsi terveystalosen asunnossa kantava seinä olohuoneen puolelta sekä neuvolan odotustilassa WC-ryhmän etuseinä tehtiin puhtaaksimuurattuna tiiliseinä avosaumalla. Punatiilipintaa käytettiin koriste-elementtinä myös terveystalon aulassa. Märissä tiloissa ja muualla vesipisteiden yhteydessä käytettiin seinälaatoitukseen Pukkilan tai vastaavia 15x15 cm laattoja.

Pohjakerroksen odotustiloissa, laboratoriossa ja pimeän huoneen lattioissa käytettiin Tilatex tai vastaavia laattoja; sisääntulohallissa päädyttiin käyttämään Pukkilan mustaa laattaa.⁴¹ Muihin 1. kerroksen tiloihin (varastoja ja autotalleja lukuun ottamatta) asennettiin Nokian kumimarmoria kiinnitettynä alle liimattuun kovakuitulevyyn. Toisen kerroksen asuntoihin laitettiin linoleumit, paitsi lääkärin asuntoon myös tammisauvaparkettia. Huoltotiloissa betonilattia tasoitettiin puu/teräshiertimellä. Kaikkiin WC- ja kylpyhuonetiloihin tuli Pukkilan 6-kulmaisia lattialaattoja. Jalkalistat olivat samaa materiaalia kuin lattia muualla, paitsi linoleumin yhteydessä, jolloin käytettiin puulistoja.

Porraskaiteet olivat terästä, sisällä varustettuna kovapuunatuin käsijohtein. Ikkunapenkit tehtiin irrotettavina marmorimosaikista.

Rapatut ja -betoniseinät hiottiin tasaisiksi ja maalattiin öljymaalilla tai emulsiomaalilla, kellaritiloissa seinät kalkittiin. Asuinhuoneet tapetoitiin, samoin odotustilojen ikkunaseinät. Kaikki puupinnat (ikkunat sisä- ja ulkopuolelta, listat, ovet) maalattiin öljymaalilla, jalopuuviilu- ja tammiovet saivat lakkapinnan.

Laajennus:

Sisäseinissä käytettiin rappausta ja mm. Luja-levyä. Poliklinikkakerroksen katot verhoiltiin poltomaalatulla Dempa-paneelilla. Sisäportaiden kaiteet tehtiin kevytmetalliprofiilista, käsijohteet tammestas. Muovi-, vinyyli- ja linoleumlattioiden jalkalistat olivat muovia, parkettilattioissa tammea.

Ikkunat ja ovet

Kaikki ikkunat tehtiin mäntypuisina, sisään aukeavina ja kytkettyinä. Lasien tuli olla 3 mm konelasia, aallot vaakasuunnassa.

Terveystalon pääoviksi pohjakerrokseen asennettiin lasiaukolliset tammiovet, muut ovet olivat tammipaneliovia, myös autotallissa. Kaikkiin ulko-oviin asennettiin erikoispiirustusten mukaan muototeräksestä ja tammesta tehdyt vahvat vetimet sekä potkupellit. Sisäövinä käytettiin sileitä, ylihuullettuja jalopuupintaisia vaneriovia (laakaovia) kuultoväreissä. WC-tilojen ovet olivat peittomaalattuja, kellarin ja varastojen ovet paneliovia.

Lukittaviin oviin asennettiin Abloy-lukot (ulko-oviin mallit 512 ja 382, hallitiloista johtaviin sisäoviin malli 552 painikkeella). Muihin sisäoviin tuli Björkbodan lukko (40/2) pukinsarvi -painikkein kromatusta teräksestä.

Kuvat: Vastaanottohuoneen ikkuna, radiaattori ja asutupuolen ulko- ja väliovi nähtävästi 50-luvulta.

Laajennus: Kaikki ikkunat puurakenteisia, huullettuja ja kytkettyjä puuikkunoita. Ulko-oveksi tammipaneeliovi. Sisäövet pääasiassa laminaattipintaisia, teak-reunaisia.

Neuvolan kalusto

Äitiys- ja lastenneuvolan kalustosuunnitelma hyväksyttiin lääkintöhallituksessa valtion avustuksen saamiseksi. Valtio osallistui ¾:llä edellyttäen, että hankinnat on suoritettu noudattaen tarkoituksenmukaisuusperiaatetta niin tavaroiden laatuun kuin hintoihin nähden.

Arkkitehti Ragnar Ypyä oli esittänyt suunnitelmat kalustojen sijoittamisesta ja hankinnasta. Piirustuksia eteishallin kalustosta, lääkärin vastaanottohuoneen kalustosta, kapaloimispöydistä, lasten penkeistä ja kirjahyllystä sekä muiden huoneiden kalustosta käsiteltiin rakennustoimikunnan kokouksessa 10. kesäkuuta 1953. Lisäksi Ypyä oli suunnitellut eteishalliin betoniset kukka-altaat, ja piirtänyt kukkatelineisiin putkella kiinnitettävät valaisimet.⁴²

Rakennustoimikunta jätti kalustopiirustukset tri Roseniuksen tarkistettavaksi, minkä jälkeen niistä pyydettiin Oy Artekiltä Helsingistä ja Oy Askolta Lappeenrannasta tarjous. Ypyän suunnitelmat, erikoisvalmisteista kapaloimispöytää lukuun ottamatta, pohjautuivat tehdasvalmisteisiin kalustoihin. Laatu-Sähkö Oy valtuutettiin hankkimaan Ragnar Ypyän suunnitelman mukaiset valaisimet Idmanin ja Ornon mallistosta. [Vuonna 1966 annettiin terveystalon kiinteiden kalustojen urakka Kaakon Puuteollisuus Oy:lle.]

Talotekniikka

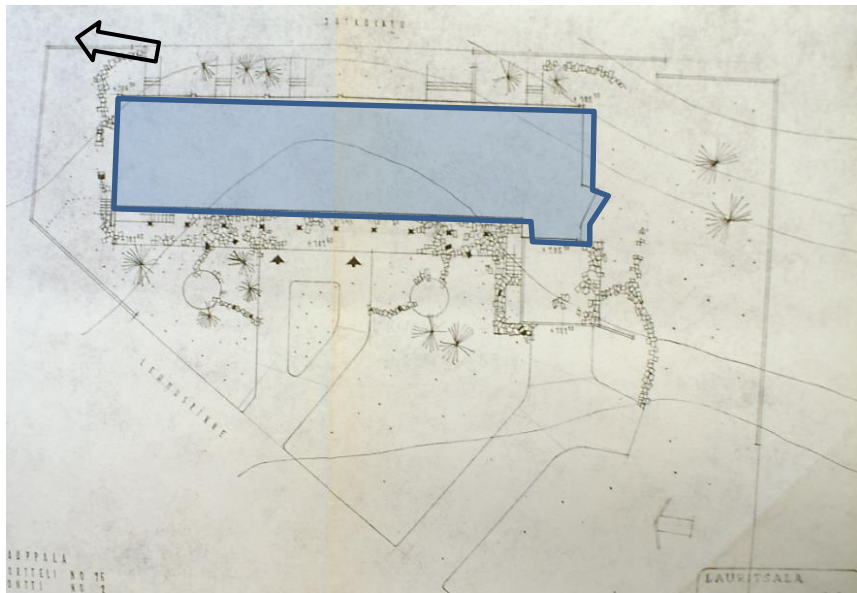
Terveystalo liitettiin heti kunnalliseen vesi- ja viemäriverkkoon. Taloon asennettiin kylmä- ja lämminvesilaitteet. Ensimmäinen lämmitysmuoto oli öljylämmitteinen vesikeskuslämmitys. Lämmityskeskus eli kattilahuone tehtiin autotallin alle. Huonetiloihin asennettiin Meno- ja Kesto-nimisiä radiaattoreita sekä pylväspeltiradiaattoreita. Lääkärin huoneistoon murattiin takka.

Terveystalossa ilmanvaihto toteutettiin nähtävästi sekä painovoimaisena että koneellisella ilmanvaihdolla (tarvikeluettelossa mainitaan kaksi huippumuria, ilmastointikojetila sijoitettu pohjakerrokseen autotallin viereen). Piirustusten mukaan ilmanvaihtoputkistot (sisäänpuhallus ja poistoilma) olivat välipohjassa tai laatan alapohjassa sekä muuratuissa seinissä. Asuinhuoneistojen osalta poistoilmaventtiilit tehtiin keittiötiloihin sekä märkiin tiloihin, raitisilmaventtiilit kaikkiin huoneisiin. Säleventtiilit kiinnitettiin rapattaviin seiniin rappauksen yhteydessä. [Laajennusosaan tehtiin heti koneellinen poistoilmanvaihto.]

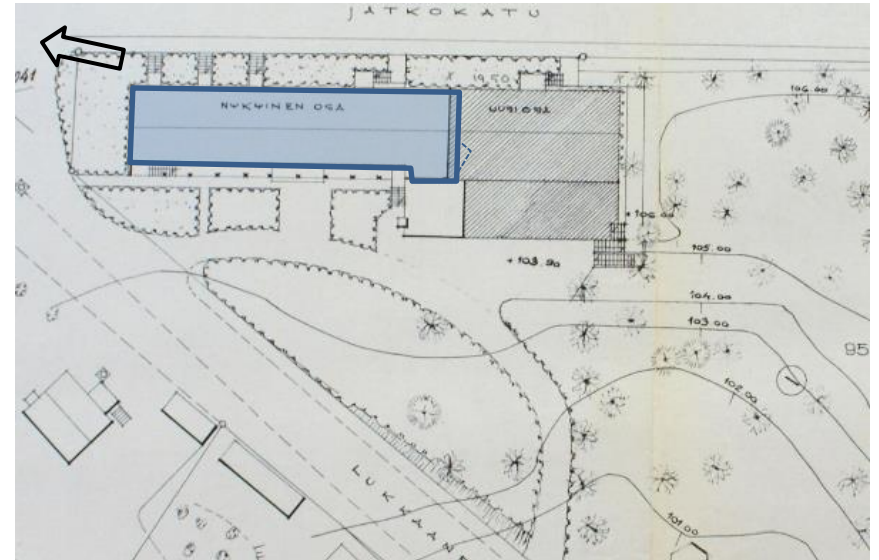
5.7 Terveystalon piha-alue

Terveystalon pihamaa oli kooltaan 1535 m². Pihamaa tasoitettiin määrättyjen korkeuksien mukaan. Ajotiet peitettiin betonilaatoilla ja käyntitiet liuskekivillä, muu osa savi- ja ruokamultakerroksella, johon kylvettiin heinäsiementä. Tontin ympärille istutettiin pensasaitaa, paitsi Jatkokadun (Tietokadun) puolelle porraskäytävien eteen, kuten piirustuksilla oli osoitettu.⁴³ Pääsisäänkäynnin edustalle pystytettiin lipputanko.

Vuonna 1966 päätettiin päällystää autotallien edustan pihatasot paikalla valettavilla betonilaatoilla.⁴⁴ 2000-luvulla on laajennettu autojen parkotusalueita vanhan ajotien kohdalla, talon puistopihan puolella. Lipputanko on edelleen samalla kohdalla kuin ennen.

Kuva: Terveystalon terassi ja kävelytiet päällystettiin liuskekivin. Ypyöiden pihasuunnitelmaa ei toteutettu aivan yksyhteen, muutoksia tehtiin kulkuväylien paikkoihin. Vasemmanpuoleiseen ympyrään sijoitettiin lipputanko, toista ei toteutettu. Heti alkuvaiheessa tehtiin autotalliosaan liittyvä tukimuuri. /Lauritsalan terveystalo, asemapiirros. 28.8.1952. LKA.

Kuva: Vuonna 1966 valmistuneen laajennuksen jälkeen myös pihaa laajennettiin. Käytävät ja ajotiet perustuvat osittain 50-luvun tilanteeseen. Tukimuuri jäi laajennuksen alle. / Lauritsalan terveystalo, asemapiirros. 4.6.1962. LKA.

Kuva: Piha-alue vuonna 2000-luvulla. / Asemakaavan pohjakartta. L:rannan kaupunki.

KUVAT

Ylhäällä: Rakennus on tien reunassa, tontin ja kadun rajalla pensasaitaa.

Ylhäällä vasemmalla: Pääsisäänkäynnin eduspiha (uusi betonilaatoitus), pieniä rajattuja nurmialueita ja laatoitettuja kulkuväyliä. Oikealla on laajennettu pysäköimisalue. Taustalla näkyy vanha kauppalantalo. Puistossa on säilynyt alueelle luontaista mäntypuustoa.

Alhaalla vasemmalla: Terveystalon tonttia kiertää pensasaita. Tietokatu ja Luukkaanrinne yhtyvät terveystalon pohjoispuolella.

5.8 Tiivistelmä Lauritsalan terveystalon historiasta

1952	Arkkitehdit Martta Martikainen-Ypyä ja Ragnar Ypyä laativat terveystalon rakennuspiirustukset.
1953	Toiminta alkaa uudessa terveystalossa, johon sijoittui kunnallinen terveydenhuolto, neuvolat virka-asuntoineen, kouluhammaslääkärin ja kauppalanlääkärin vastaanotot sekä jälkimmäisen virka-asunto.
1965	Arkkitehdit Martta Ypyä ja Ragnar Ypyä laativat terveystalon laajennuspiirustukset.
1966	Laajennusosan rakentaminen. Tilat käsittävät uudet röntgen-, laboratorio- ja vastaanottotilat pohjakerrokseen, virka-asunnon toiselle kauppalanlääkärille (172 m ² + 72 m ² parvi) toiseen kerrokseen, autotalleja ja väestönsuojakeskuksen ja väestönsuojan kellarikerrokseen.
1976	Käyttötarkoitus- ja julkisivumuutoksia. Asuinhuoneiston muuttaminen neuvolatiloiksi. Huonetilamuutoksia 1. kerroksessa. Osa autotallista muutetaan vastaanottotiloiksi. Uudelle puolelle lastenvaunukatos (ja varauloskäynti).
1983	Rakennus varustetaan (uusitaan?) koneellisella ilmanvaihdolla erikoissuunnitelman mukaan. Käyttötarkoituksimuutoksia ja niistä aiheutuvia vähäisiä sisätilamuutoksia kellarin, 1- ja 2-kerroksessa.
1997	Talossa havaitaan sisäilmaongelmia.
1998	Aloitetaan rakennuksen perusparannustöiden suunnittelu.
2001	Autotallin muutos terveyskeskustiloiksi ja pihan autopaikoituksen muutos. Ikkunat autotallin ovien paikalle.
2009	Vähäinen käyttötarkoituksimuutos 1. ja 2. kerroksessa, pukuhuoneista toimistotiloja.

2012	Talossa koettujen sisäilmaongelmien vuoksi Lauritsalan terveysasemaa suunnitellaan muutettavaksi toisiin tiloihin.
2015	Lauritsalan hyvinvointiasema, neuvola ja kotihoidon yksikkö muuttivat korvaaviin tiloihin tilaelementeistä pystytettyyn rakennukseen Karjalantielle.

Rakennuksen korjaushistoriasta tarkempia tietoja Oulun yliopistossa opiskelevan Minna Hultkoson arkkitehtuurin diplomityössä, jossa hän käsittelee Lauritsalan kauppalan vaiheita, erityisenä kohteena on sisäilmaongelmainen terveystalo ja sen korjaussuunnittelu. Opinnäytetyö valmistuu keväällä 2016.

Kuva: Terveystalon pääjulkisivu 50-luvulla. / Kuvapaja. LKA.

6 TERVEYSTALO VUONNA 2015

6.1 Terveystalon rakennuskortti

Osoite: Tietokatu 1, Lauritsala
 Käyttöhistoria: Terveystalo, terveysasema (kunnallinen)
 Valm.vuosi: 1953, laajennus 1966
 Rakennuttaja: Lauritsalan kauppa
 Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Martikainen & Ypyä, 1952
 Pääurakoitsija: Rakennusliike K. G. Nurmi, sop. 21.10.1952

LÄHTÖKOHTA 1953		TILANNE 2015
TYYPPI	2 krs laitosrakennus	tyhjillään
hahmo	pitkä, suoraviivainen, rinneratkaisu	jatkettu samaan tyyliin 60-luvulla
RUNKO	paikalla rakennettu, tiili ja kevytbetoniharkko	ennallaan + laajennus
KATTO	harjakatto	ennallaan
vesikate	poltettu savitiili	ennallaan
JULKISIVUT		
seinät	sileä ja roiskerappaus	ennallaan (korjauksia)
	puhtaaksi muurattu punatiili	ennallaan
	pesubetoni	osin ennallaan / valkobetoni
sokkeli	betoni, pesubetoni	ennallaan
ikkunat	puu, 2-kert., SS-aukeavat	ennallaan; osa uusittu; maisemaikkuna pienennetty
ulko-ovet	puu, paneeli, lasiaukolliset	ennallaan, mahd. osa uusittu entiseen tyyliin
detaljit	punatiiliset pilarit ja seinäpinnat	ennallaan
	pääsisäänkäynnin paneeliovien kaarevat ikkuna-aukot ja oven vetimet	ennallaan
	(ulkoportaikkojen teräskaitteet puujohtein)	nähtävästi 1960-luvulta
	ulkoseinien valaisimet	eri-ikäisiä, mahd. myös alkuperäisiä
	parvekkeen valetut betonikaitteet	60-luvulta
	koristeleikatut katonkannattajat	ennallaan
VÄRITYS		
katto	[punainen tiili]	ennallaan
seinät	vaaleat	vaaleat
detaljit	[punatiili, lakatut puuovet]	ennallaan
	valkoiset ikkunapuitteet	ennallaan

Kuva: Tietokadun puoleinen julkisivu, jossa 60-luvun laajennuksen erottaa vanhasta osasta rappauksen sävyn, ikkunoiden puitejaon ja -värin ja portaikon suunnan ja suojaseinäkkeen perusteella.

Kuva: 50-luvun pääsisäänkäynti terveystalon neuvola- ja lääkärin vastaanottotiloihin.

6.2 Terveystalo vuonna 2016

Kortteli ja kaupunkikuva

Terveystalo sijaitsee Lauritsalan kauppalan aikaan perustetussa palvelukeskustassa, yleisten rakennusten korttelialueita jakavan kadun varrella koulukorttelia vastapäätä.

Terveystalon tontiksi otettu alue mainittiin vanhoissa asiakirjoissa olleen kauppalantalon korttelin 95 puistotontti. Edelleen koko korttelia voi luonnehtia puistomaiseksi, sillä siinä sijaitsevat kauppalantalo ja terveystalo sijoitettiin aikoinaan rinnekorttelin yläosaan, katujen varsille, jolloin suurin osa korttelista jäi viheralueeksi. Korttelin rakennuskanta, kauppalantalo ja terveystalo, on säilynyt tyyllisesti, 1960-luvun laajennukset on molemmissa rakennuksissa sovitettu vanhaan tyyliin.

Terveystalon lähiympäristön kortteleista eniten muutoksia on tapahtunut Tietokadun koulukorttelissa, jossa nykyinen, eri vuosikymmeninä rakentunut kokonaisuus on ajallisesti ja tyyllisesti kerroksellinen; rakennuksia on aina 1930-luvulta 2010-luvulle. Sen sijaan pohjoisessa, Saimaan rantaan päin viettävällä Luukkaanrinteellä on säilynyt vanhaa puutaloasutusta, jota luonnehtii tyyllinen samankaltaisuus.

Korttelin 95 ja sen lähiympäristön kaupunkikuva on rakentunut vaihteittain, mutta sille ominainen rakennuskannan ajallinen kerroksellisuus perustuu kuitenkin kortteleiden ja tonttien käyttötarkoituksen jatkuvuuteen. Eli alueella on sekä ensimmäisen rakennusvaiheen rakennuksia että uudempaa tontin entistä käyttöä jatkavaa rakennuskantaa.

Terveystalossa erityistä on ollut sen pääjulkisivun sijoittaminen kadun sijaan puistopihan puolelle. Rakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta ajatellen ratkaisu, joka tarjoaa viihtyisän ja rauhallisen ympäristön neuvolan sisään tuloväylälle, osoittaa suunnittelijoiden ottaneen hienosti huomioon äitiys- ja lastenneuvolan erityisluonteen, asiakaskunnan ja heidän tarpeet.

Rakennuksen ulkoasu

Terveystalon julkisivuissa on säilynyt paljon vanhaa, kuten julkisivujen rappaus, puupintaiset paneliovet, osa ovien vetimistä, pääosa ikkunoista, puhtaaksimuuratut päädyt, asuntojen betoniportaikot ja parvekkeet kaiteineen, tiilipilarit ja tiilikatto sekä julkisivujen aukotus (yhden ikkunan kokoa muutettu).

Rappaus on toisessa kerroksessa roiskerappausta ja pohjakerroksen osalta sileää rappausta. Alkuperäiseen tilaratkaisuun liittyvät sisäänkäynnit Tietokadun puolelta asuntoihin ja puiston puolelta terveystalon tiloihin ovat rakennuksen keskeisiä historiallisia tunnuspiirteitä.

Muutokset julkisivuissa (laajennukset, materiaaleissa, rakennusosissa)

Suurin rakennuksen ulkoasuun vaikuttanut muutos oli vuonna 1966 valmistunut laajennusosa. Laajennusosan erottaa vanhasta, vaikka se sovitettiin alkuperäiseen tyyliin ja hahmoon. Nähtävästi 60-luvulla yhtenäistettiin (tai tehtiin ensimmäiset) asuntoihin menevien portaikkojen kaiteet.

Eroja löytyy ikkunoista ja seinärappauksen värisävystä sekä autotallin pintamateriaalista, joka tehtiin valkobetonista, myös vanhan osalta. Autotalli laajeni ja terassin kaideosa muutettiin kauttaaltaan yhtenäiseksi uuden valkosementtibetonista sileävaletun kaiteen mukaisesti (savupiippuun saakka). Autotallin päädyssä sijaitseva punatiilinen keskuslämmityspiippu päätettiin tehdä entisen paikalle ja -korkuiseksi, mutta poikkileikkaukseltaan suurempana (lopullinen toteutus epävarma).⁴⁵

1970-luvulla tehtyjen tilojen käyttötarkoituksuu muutoksen yhteydessä uuden puolen lääkärinasuntoon sijoitettua neuvolaa varten tehtiin kadunpuoleisen sisäänkäynnin eteen lastenvaunukatos.

Kuva: Kuvassa vasemmalla 50-luvun terveystalo ja oikealla sen 60-luvun laajennus.

Sisätilat

Yleisilme

Terveystalon sisätilat ovat tehtyjen tila- ja materiaali muutosten laajuuden myötä menettäneet autenttisuuttaan, mutta edelleen on havaittavissa alkuperäisiä elementtejä 1950- ja 60-luvuilta, kuten ulko- ja sisäovia painikkein ja lukoin, porrashuoneita, kaiteita ja käsijohteita, ikkunoita ja peitelistoja. Aulaa, ja ehkä lääkärinasuntoa lukuun ottamatta terveystalon sisätiloissa käytettiin ajalle tavanomaisia materiaaleja ja ratkaisuja.

Etenkin 50-luvun osassa on säilynyt huonetilojen perusjako, mutta huonekokoa ja -korkeutta on paikka paikoin muutettu ja pintamateriaaleja vaihdettu. Sisätiloihin vaikuttavat myös talotekniikkaan, kuten ilmastointiin, liittyvät, näkyville jätetyt rakenteet. Muutoksia on tehty eri vuosikymmeninä.

Terveystalon tiloissa kokonaisuuden kannalta tärkein ja parhaiten säilynein tila on pääaula, joka aikoinaan jakoi pohjakerroksen neuvolan ja lääkärin puoleen. Aula on lasiseinäistä tuulikaappia lukuun ottamatta entisessä hahmossaan, siellä on säilytetty punatiiliset yksityiskohdat ja laattalattia, mutta purettu vanhaa kiinteää sisutusta, kuten betoniset kukka-altaat arkkitehdin suunnittelemin valaisimin. Alakerran terveystalon ja yläkerran asuntotilat yhdistänyt betoniseinäinen kierreportaikko, joka on nykyään vanhan ja laajennusosan rajalla, on toinen pieni huomionarvoinen tilaelementti. 1960-luvun osan vaikuttavin tila on lääkärinasunnon korkea viistokattoinen päätyhuone, myös isot maisemaikkunat edustavat aikaansa.

Laajennusosan kellarikerrokseen tehty väestönsuojelukeskus on haastattelutiedon mukaan säilynyt pitkälti sisutusta myöden.⁴⁶

Muutokset sisätiloissa (pinnat, materiaalit, tilat)

Kauppalan viimeisenä toimintavuotena, vuonna 1966, valmistui terveystalon laajennus ja sen yhteydessä vanhalla puolella tehty korjaustyöt. Neuvolan puolella luentosali muutettiin kouluhammaslääkärin vastaanottotiloiksi ja lääkärin vastaanottotiloissa tehtiin muutostöitä, sekä hankittiin uusia koneita ja kalusteita.⁴⁷ Neuvolan käyttöön varattiin aikaisempaa suuremmat tilat talon väestönsuojakerroksesta äitiysvalmennus- ym. ryhmävalistustilaisuuksien pitopaikaksi.

Seuraavat korjaukset ja muutostyöt tehtiin Lappeenrannan kaupungin toimesta ja ne suunniteltiin kaupungin teknisen viraston rakennussuunnitteluosastolla. 1970-luvulla pohjakerroksen huonetilamuutokset ja toisessa kerroksessa asuinhuoneiston muuttaminen neuvolatiloiksi tarkoitti myös väliseinä- ja ovimuutoksia sekä pintaremontteja. Laajempi korjaustyö tapahtui autotallissa, joka muutettiin vastaanottotiloiksi. Ilmastointia uudistettiin 1980-luvun alkupuolella, kun rakennukseen tehtiin erikoissuunnitelman mukainen koneellinen ilmanvaihto. Samaan aikaan tapahtui jälleen tilojen uudenjärjestämistä ja niistä aiheutui joka kerrokseen eriasteisia sisätilamuutoksia.

Sisäilmaongelmat tulivat esille 1990-luvun jälkipuolella, ja rakennuksen perusparannussuunnittelu käynnistyi. Korjaustyöt eivät olleet kokonaisvaltaisia ja sisäilmaongelmat jatkuivat. Vuonna 2015 talo tyhjennettiin.

1.

2.

3.

1. Vanhan puolen vastaanottohuoneen ikkuna, jossa pieni alasaranoitu tuuletusikkuna.

2. Vanhan puolen julkisivumateriaaleja: sileää ja karkeaa rappausa, tiilimuurausta ja pesubetonilaatoitusta. Edustan betonilaatoitus on uudempaa.

3. Vanhan puolen pääoven kaarevine ikkunoineen ja puuvetimineen tehtiin arkkitehti Ypyän laatiman erikoissuunitelman mukaan.

1.

2.

3.

1. Uuden ja vanhan puolen raja. Rappaus ja katto katonkannattajin on tehty laajennusosassa vanhaan tyyliin, mutta ikkunoiden leveys, puitejako ja värit on erilainen kuin 50-luvun ikkunoissa.
2. Laajennusosan lääkäriasunnon ovi, suojasäleikkö ja valaisin (itäfasadin kaikki valaisimet samanlaiset).
3. Laajennusosan terassin portaikko.

1.

2.

3.

1. Vanhan puolen aulan kaareva tiiliseinä ja laattalattia.

2. Vanhan puolen kierreportaikko.

3. Laajennusosan lääkäriasunnossa on käytetty viistoa kattoa, tätä aihetta Martta ja Ragnar Ypyä käyttivät muunnellen monessa suunnitelmassaan. (Makkonen, 77.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellisissä luvuissa on selvitetty Lauritsalan terveystalon historiallisia ja ympäristöllisiä ominaispiirteitä. Tietojen pohjalta on seuraavaksi määritelty rakennuksen kulttuurihistoriallisia ja ympäristöllisiä arvoja.

Lauritsalan terveystalon merkittävyys

Historiallisena kohteena

Tyhjilleen jäänyt terveydenhuollon rakennus on alun perin rakennettu Lauritsalan kauppalan kunnallisen terveydenhuollon keskuksiksi neuvoloineen ja kouluhammaslääkärin vastaanottoineen. Rakennus otettiin käyttöön vuonna 1953. Viime sotien jälkeisenä vuosikymmenenä huoltojärjestökentän työnä aloitettu kansanterveyden parantaminen otettiin valtion keskitetysti johtamaksi ja valvomaksi toiminnaksi, josta lähes joka kuntaan rakennettu terveystalo tai terveystalot ovat näkyvin muisto.

Keskeiset terveydenhuollon lait hyväksyttiin vuosina 1939–1944. Terveystalojen suunnittelu lähti neuvolapalvelujen kehittämisestä säädetyn lain (224/1944) pohjalta. Laki velvoitti kaupungit, kauppalat ja maalaiskunnat perustamaan kunnallisen äitiys- ja lastenneuvolan, jonka toimintaa johti kaupungin- tai kunnanlääkäri ja hänen apuna neuvolassa työskenteli kunnallinen terveyssisar ja kunnan kättilö.

Historialliset arvot:

- *Terveystalo kytkeytyy laajempaan yhteiskunnalliseen ilmiöön, joka on lakisääteisen kunnallisen terveydenhuollon järjestäminen, sisältäen ensisijaisesti neuvolatoiminnan.*
- *Terveystalo edustaa kauppalan julkista rakentamista jälleenrakennuskaudelta.*
- *Talo toimi Lauritsalan terveydenhuollon keskuksena 1950-luvulta 1960-luvulle ja vielä Lappeenrannan kaupunkiin liittymisen jälkeenkin.*

Rakennushistoriallisena ja -taiteellisena kohteena

Etelä-Karjalassa kuntiin rakennettiin ensimmäiset terveystalot jo 1940-luvun loppupuolella. Useimmat niistä tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton välittämällä kummikunta-avustuksilla ja liiton jakamilla tyyppipiirustuksilla (esim. TT2 ja TT3 -tyypit).

Käytännössä terveystalotyypeillä toteutettu malliohjaus määritteli myös paikallisesti arkkitehdeilla ja rakennusmestareilla teetettyjen terveystalojen suunnittelua ja rakentamisen tapaa, etenkin 1940- ja 50-luvuilla. Tästä Lauritsalan terveystalo tekee poikkeuksen. Siinä on kyllä kaikki terveystalon ominaispiirteet eli vastaanottotilat ja henkilökunnan asunnot käsittävä huoneohjelma, julkisen ja yksityisen puolen sisäänkäynnit sekä lastenvaunukatos, mutta arkkitehtonisesti yksilöllisenä ratkaisuna. Ensinnäkin talo on toteutettu rinneratkaisuna ja yhtenä suorakaiteen muotoisena massana. Terveystalon sisäänkäynti on puiston puolelta, ja toisen kerroksen asuntoihin kuljetaan kadun puolelta. Asuntojen parvekkeet muodostavat suojakatoksen lastenvaunuille. Terveystalon tilaohjelma oli normaalia tyyppiterveystaloa monipuolisempi sisältäen myös kouluhammaslääkärin ja kauppalanlääkärin vastaanotot.

Lauritsalan terveystalon suunnittelijana toimi Arkkitehtitoimisto Martikainen & Ypyä. Arkkitehdit Martta Martikainen-Ypyä ja Ragnar Ypyä tulivat tunnetuksi erityisesti suurten sairaalarakennusten suunnittelijoina. Heidän monipuoliseen tuotantoonsa kuului kuitenkin myös muita julkisia rakennuksia, kuten kirjastoja, kouluja, urheilurakennuksia ja päiväkoteja sekä lukuisia kerrostaloja, liiketaloja, yksityistaloja ja huviloita. Lauritsalan terveystalo ilmentää Ypyöiden arkkitehtuurille ominaista sommitelmallisuutta niin pohjakaavassa kuin julkisivuissa. Ypyöiden tuotannosta väitellyt Leena Makkonen toteaa, että pariskunnan arkkitehtuurissa rakennushahmo koostuu osista, jotka ovat varmalla vaistolla luodussa keskinäisessä harmoniassa. Komposition tasapaino toteutuu myös Lauritsalan terveystalon hallitussa mittakaavassa, joka onkin Ypyöiden töiden tärkeimpiä tunnusmerkkejä.

Terveystalo on sisätiloissa tehtyjen tila- ja materiaalmuutosten laajuuden myötä menettänyt autenttisuuttaan, mutta edelleen on havaittavissa elementtejä 50- ja 60-luvuilta. Tärkein ja parhaiten säilynein tila on pääaula, sieltäkin on tosin hävitetty arkkitehdin suunnittelemaa sisustusta sekä rakennettu tuulikaapit, joka aikoinaan jakoi tilat neuvolan ja lääkärin vastaanoton puoleen. Terveystalon puolen ja asuntotilat yhdistänyt kierreportaikko, vanhan ja laajennusosan rajalla, on toinen pieni huomionarvoinen tilaelementti. Alkuperäiseen tilaratkaisuun liittyvät sisäänkäynnit Tietokadun puolelta asuntoihin ja puiston puolelta

terveystalon tiloihin ovat rakennuksen keskeisiä historiallisia tunnuspiirteitä.

Rakennushistorialliset ja -taiteelliset arvot:

- *Terveystalo on ulkoasunsa puolesta säilynyt tyyllisesti ja edustaa hyvin tunnistettavaa 50-luvun modernismia materiaaliromanttisin yksityiskohdin. Laajennusosa on sovitettu kokonaisuuteen, vaikkakin ilmentää isoin ikkunoin ja tiettyjen materiaalityyppien osalta myös 60-lukua.*
- *Lauritsalan terveystalo edustaa yksilöllistä terveys-talorakentamista. Sen ulkoasussa ei ole useimmille 40–50-luvun terveystaloille ominaisia, helposti tunnistettavia ulkoisia piirteitä.*
- *Lauritsalan keskusta-alueen rikastuttavista funktionalistisista rakennuksista monet ovat arkkitehtien Martta Martikainen-Ypyän ja Ragnar Ypyän suunnittelema.*

Kaupunkikuvallisena kohteena

Terveystalo sijoittuu taajaman ensimmäisessä asemakaavassa määritellyn palvelukeskustaan, yleisten rakennusten korttelialueita jakavan kadun varteen koulukorttelia vastapäätä. Terveystalo ja vanha kunnan hallintorakennus muodostavat rakennettua reunaa puistoalueelle, joka avautuu Luukkaanrinteen puutaloalueen suuntaan. Palvelukorttelin pohjoissivun katu kulkee rajalla, jonka pohjoispuolinen alue siirtyi kauppalalle vasta 1950-luvun alussa.

Talon näkyvyys on erilainen tarkastelusuunnasta riippuen. Matala pitkänomainen rakennus rajaa hyvin koulun viereistä Tietokatua, mutta ei nouse kovin näkyväksi osaksi ympäristössään. Talon vaikutus on suurempi puiston suuntaan, jossa sen detaljeiltaan rikkaampi pääjulkisivu nousee hyvin esille ja muodostaa viheralueelle mielenkiintoisen rakennetun reunan, johon liittyy myös entinen kauppalantalo.

Terveystalo on yksi monista keskuskauppalanosalle, ja etenkin Hallituskadun ympäristöön kaupunkikuvallista luonnetta antavista funktionalistisista rakennuksista. Funktionaalinen rakennustyyli oli yleinen 1940- ja 50-luvuilla rakennetuissa tehdasyhdyskunnissa. Arkkitehtien Martta Martikainen-Ypyä ja Ragnar Ypyä kädenjälki näkyy erityisesti Lauritsalan Hallituskadun kaupunkikuvassa, ja sieltä aikalaikirjoituksissa jopa Viipurin kirjastotaloakin upeammaksi mainittu kirjastorakennus kuvastaa terveystalon tavoin Ypyöiden tavoitetta luoda arkkitehtuurillaan viihtyisää ympäristöä tavallisen ihmisen arkeen ja juhlaan⁴⁸. Lauritsalan

kauppalaan Ypyät suunnittelivat Kaukaan kansakoulun ja opettajien asuintalon (1938:1950), lasten päiväkodin (1938:1940), kirjaston (1949:1951), Luukkaan kansakoulun opettajien asuntolan (1949), terveystalon (1952), Lauritsalan jatkokoulun (1953) ja Lauritsalan keskikansakoulun (1956:1957).

Konteksti, johon terveystalo Lauritsalan kauppalaan rakennuttamana palvelurakennuksena ja yhtenä sen funktionalistisista rakennuksista liittyy, on maakunnan teollisuushistoria, teollisuuden synnyttämät tehdasyhdyskunnat ja niiden suhteellisen lyhyellä aikajaksolla rakentuneet, 1900-luvun alkupuolen ja keskivaiheen modernismia edustavat rakennetut kulttuuriympäristöt.

Kaupunkikuvalliset arvot:

- *Entinen terveystalo sijaitsee Lauritsalan 1930-luvulta lähtien rakentuneen hallinto- ja palvelukeskustan keskellä, lähellä keskustan arvotekijöiksi luokiteltuja rakennuksia.*
- *Lauritsalan kauppalaan perustamisvuosikymmenellä eli 30-luvulla ja viime sotien jälkeen rakennetut funktionalistiset rakennukset, kuten kauppalantalo, kirjasto ja kirkko sekä muutamat liiketalot nousevat esille yksilöinä muutoin ajallisesti ja tyyllisesti kerroksellisesta kokonaisuudesta.*

8 LÄHTEET

ARKISTOT

KANSALLISARKISTO (KA)

Lauritsalan terveystalon rakennuspiirustukset 1952.

LAPPEENRANNAN KAUPUNGIN ARKISTO (LKA)

Lauritsalan terveystalon piirustukset, rakennusluvat 1952 ja 1965.

Asemakaava vuodelta 1941.

Valokuvia Lauritsalan terveystalosta (Lauritsala-seura)

Lauritsalan kauppalan kunnalliskertomukset 1933-1966.

LAPPEENRANNAN KAUPUNGIN RAKENNUSVALVONTA (LRVa)

Lauritsalan terveystalon rakennusluvat.

LAPPEENRANNAN KAUPUNGIN TEKNINEN VIRASTO (LKTv)

Lauritsalan terveystalon muutospiirustuksia.

KIRJALLISET LÄHTEET

Ahola, Teija 2014. *Terveyttä kaikille - Terveystalot ja kunnanlääkärintalot 1940-luvulta 1960-luvulle*. Selvitystyö Ahola, Museovirasto.

Antila, K 1994. *Pietarin ja Viipurin teillä. Tiemuseon julkaisuja 9*. Tielaitos.

Lievonen, Timo 1987. *Etelä-Karjalan rakennuskulttuuri*. Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet ja kulttuurimaisemat. Etelä-Karjalan seutukaavaliitto.

Lehikoinen, Laila 1983. *Lappeenrannan kadunnimet*. Lappeenranta: Etelä-Karjalan museon julkaisusarja 9.

Makkonen, Leena 1994. *Martta ja Ragnar Ypyän funktionalistinen arkkitehtuuri*. Oulun yliopisto, julkaisu A 19. [Oulu] : Oulun yliopisto.

(Ei tässä työssä käytetty, mutta hyödyllinen tutkimus: Makkonen, Leena 1999. *Martta ja Ragnar Ypyä - arkkitehtipariskunnan elämäntyö*. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, C131. Oulu 1999.)

Kiiveri-Hakkarainen, Kaija 2006. *Rakennettu Lappeenranta: kaupunginosat*. Etelä-Karjalan museon julkaisusarja 28.

Kunta kaupungin kupeessa. Lappeen historia II. Vuodet 1865–1966. Porvoo 2011.

Lappeenrannan merkittävät rakennukset. Lappeenrannan kaupunkisuunnittelutoimiston julkaisuja C4/1984. Lappeenranta.

Lauritsalan kauppala 30 vuotta. Kuvateos. Toim. Pekka V. Virtanen. Lappeenranta 1961.

Lauritsalan kauppala 35 vuotta. Kuvateos. Toim. Pekka V. Virtanen. Lappeenranta 1966.

Lauritsala - kotiseutomme 1. [Lauritsala]: [Lauritsala-seura] : [Lauritsalan opettajayhdistys], 1974.

Nikula, Riitta 2014. *Suomalainen rivitalo. Työväenasunnosta keskiluokan unelmaksi*. Helsinki: SKS.

Paaskoski, J. 2002. *Viipuriin ja maailmalle, Saimaan kanavan historia*.

Pesonen, Niilo 1980. *Terveiden puolesta – sairautta vastaan. Terveiden- ja sairaanhoito Suomessa 1800- ja 1900-luvulla*. Porvoo: WSOY.

Putkonen, Lauri 1979, *Lappeenranta, kulttuurihistoriallisesti merkittävät rakennukset ja alueet*. Etelä-Karjalan museon julkaisut, n:o 3. Lappeenranta.

Talon tarinat – Rakennushistorian selvitysopas. Museovirasto 2010

REKISTERIT

Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto. Rekisteriportaali 9.2.2012, <[http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx](http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read.asp/r_default.aspx)>

Etelä-Karjalan inventointitietokanta KIOSKI. Rakennusinventointikortit.<
<https://www.kulttuuriymparisto.fi>>

Osulankatu 3 (Lauritsalan ala-aste) -kortti Ypyöiden työluettelo.

WWW-SIVUSTOT

Geologinen tutkimuskeskus. *Maaperäkartta 1892*.

<http://hakku.gtk.fi/fi/maps/query_db?utf8=%E2%9C%93&map_query%5Bfield_one%5D=taipalsaari&map_query%5Btarget_one_id%5D=0&comm it=Hae>

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osat 1 ja 2. <

<http://www.ekarjala.fi/liitto/tietopalvelu/julkaisut-ja-selvitykset/julkaisut-vuosina-2000-2009/>>

Rakennetun ympäristön nykytila, osa I: < http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/12/Osa-5A_Rakennetun-ympariston-nykytila_1.pdf>

Museovirasto. *Restauroidintikuvasto*.

<<http://restauroidintikuvasto.nba.fi/restkuvasto/default.htm> > (15.7.2009)

Lappeenrannan kaupungin karttapalvelu. Ajantasa-asemakaava, Ortokuvat.

<http://kartta.lappeenranta.fi/ims/>

Lauritsalan kauppala. Etelä-Karjalan museo.

<<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lauritsala/etusivu.html>>

Vanhat painetut kartat. *Peruskartat 3134 07, julkaistu 1951 (1949), 1971 (1967) ja 1983*. Maanmittauslaitos.

<<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>>

SUULLISET TIEDONANNOT

Minna Hulkkonen, arkkitehtuurin diplomityön tekijä (Oulun yliopisto, Lauritsalan kauppala, Terveystalon korjaus, työn alla), Helsinki

Seija Nuutinen-Kuikka, Lappeenrannan kaupunki

Matti Veijovuori, Lappeenrannan kaupunki

LIITTEET

LIITE 1: Terveystalon julkisivupiirustukset (lähtökohta / muutokset)

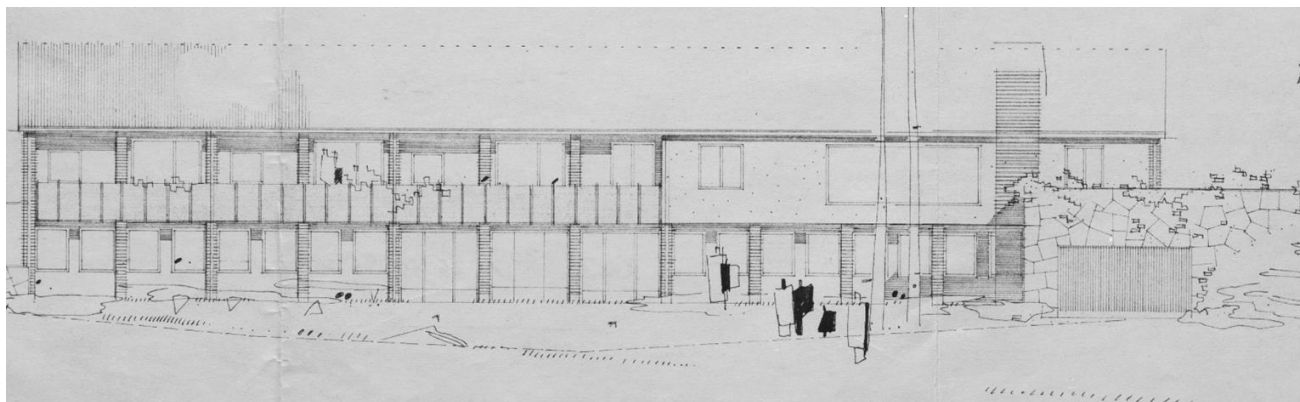
LIITE 2: Terveystalon pohjapiirustukset.

LIITE 3: Taulukko piirustuksista

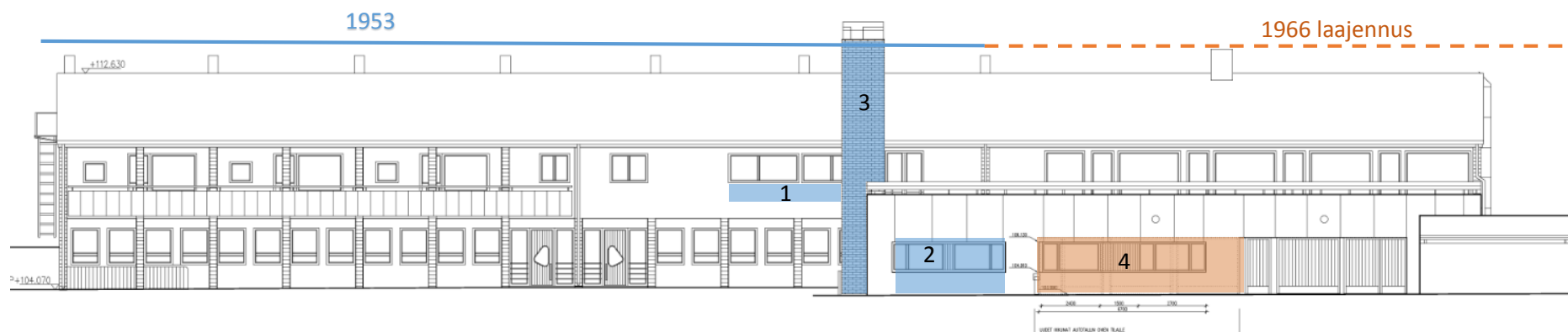
LIITE 4: Taulukko rakennusluvista

VIITTEET

- ¹ Talon tarinat – Rakennushistorian selvitysoas. Museovirasto 2010
- ² Minna Hulkkonen 8.2.2016. Opinnäytetyö valmistuu keuhällä 2016.
- ³ Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2, s. 107.
- ⁴ Riska 1996, 69.
- ⁵ Valtioneuvoston 27.2.1931 antama asetus Lauritsalan erottamisesta Lappeen kunnasta Lauritsala-nimiseksi kauppalaksi 1.1.1932 alkaen. Lauritsalan kunnalliskertomus 1940. LKA; Riska 1996, 90.
- ⁶ Riska 1996, 21–22, 227; Iltanen 2011, 321.
- ⁷ Antila, 1994, Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 1, 50.
- ⁸ Riska 1996, 28–30.
- ⁹ Riska 1996, 462: Vuoden 1941 asemakaavan selostus LKTV; Ronkanen, Reino: Lauritsalan kauppalaan fysiognomiaa, karttaliitteet; Vuoden 1963 Lauritsalan kauppalaan osoitekartta LKA
- ¹⁰ Riska 1996, 78–79.
- ¹¹ Ahola 2014, 8–12.
- ¹² Ahola 2014, 12.
- ¹³ Ahola 2014, 14.
- ¹⁴ Ahola 2014, 24; Riska 1996, 280–284. Mannerheimin Lastensuojeluliiton 1920-luvulla organisoima keskitetty neuvolatoiminta Kaukaan tehdasyhdyskunnassa toimi esimerkkinä Lauritsalan kauppalaan terveydenhuollon järjestämiselle 1930-luvun alkupuolella.¹⁴ Ennen Lauritsalan terveystalon rakentamista kauppalaperustikin kunnallisen **sairasapukeskuksen** Luukkaalle, silloisen Lauritsalantien varrelle. Ukkosen vanhasta puutalosta¹⁴ vuokrattiin alakerta, jonne tuli lääkärin- ja hammaslääkärin vastaanottohuoneiden sekä pienen odotushuoneen lisäksi asuinhuoneet sairaanhoitajattarelle, terveyssisarelle ja kättilölle. Myös neuvolatoiminta ja koululaisten terveydenhuolto keskitettiin sairaapukeskukseen.¹⁴ Lauritsalaan 1934 perustettu sairaapukeskus oli ennen sotia vallinneessa tilanteessa ilmeisen edistysellinen kunnallisen terveydenhuollon keskus pienessä kunnassa. Lauritsalan historiassa kerrotaan, että vuonna 1938 Lauritsalassa vierailut Kotkan kaupungin huoltolautakunta oli erityisesti yllätynyt sairaapukeskuksesta ja sen monipuolisista palveluista: lääkärin vastaanotto, tuberkuloosihoito, röntgen, valohoito-osasto, äitiyshuolto, neuvolatoiminta ja koululaisten kunnallinen hammasklinikka, jossa aikuisillakin oli mahdollisuus hoidattaa hampaitaan.¹⁴ – *Sairasapukeskus remontoitiin asuintaloksi uuden terveystalon valmistuttua 1953. Rakennus on sittemmin purettu.*
- ¹⁵ Ahola 2014, 61.
- ¹⁶ Ahola 2014, 18–19.
- ¹⁷ Tyyppejä kehiteltiin vielä parin seuraavan vuoden aikana. Ahola 2014, 18.
- ¹⁸ Ahola 2014, 40–46.
- ¹⁹ Ahola 2014, 46.
- ²⁰ Ahola 2014, 26–27.
- ²¹ Työselitys, Martikainen & Ypyä. 1965. LKA.
- ²² Ahola 2014, liitetaulukko terveystaloista 1952.
- ²³ Tietoa terveystalojen rakentamisesta saattaisi löytyä kuntahistoriikeista.
- ²⁴ Makkonen 1998, Työluettelo 93–97.
- ²⁵ Riska 1996, 287–288.
- ²⁶ 28.11.1952. Kauppalaanvaltauusto hyväksyi kaavamuutoksen. Lauritsalan kunnalliskertomus 1952. LKA. Tontti nro 4 tonttijako vahvistettu 7.9.1966 ja tontti merkitty tonttirekisteriin 13.11.1967. Tontin vanha numero oli 2. Tonttikartta. LRVA.
- ²⁷ Lauritsalan kunnalliskertomus 1952. LKA.
- ²⁸ Urakkasopimus 21.10.1952. Terveystalon ..LKA
- ²⁹ Urakkasopimus 21.10.1952. Terveystalon ..LKA
- ³⁰ Oy Kaukas Ab päätettyä lopettaa sairaalansa toiminnan, kauppalavuokrasi sairaalarakennukset ja perusti Kaukaan sairaalan toimintaa jatkamaan 21-paikkaisen Lauritsalan paikallissairaalan. Lauritsalan kunnalliskertomus 1966. LKA.
- ³¹ Lauritsalan kunnalliskertomus 1965. LKA.
- ³² Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiesittelyt: Martta Martikainen-Ypyä ja Ragnar Ypyä (Ypyöiden toimiston koko piirustuskokoelma on Arkkitehtuurimuseolla); Etelä-Karjalan rakennusinventointitietokanta.
- ³³ Uudisrakennustyöhön, johon asemakaavalain (145/31), rakennus säännön (41/32) tai rakentamisesta maaseudulla annetun lain (683/45) mukaan vaaditaan rakennuslupa (varsinainen rakennuslupa), tuli hakea asetuksen 3 ja 24/1952 mukaista rakennustyön aloittamislupaa, jonka myönsi kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö.
- ³⁴ Rakennustoimikunnan kertomus ”Sairasapukeskuksen rakentaminen”. Kirjeistö 1952–. LKA
- ³⁵ Ahola 2014, 27–28.
- ³⁶ Lauritsalan kunnalliskertomus 1953. LKA.
- ³⁷ Lauritsalan kunnalliskertomus 1966. LKA.
- ³⁸ Ahola 2014, 28.
- ³⁹ Rakennustoimikunnan pöytäkirja 10.11.1952. Kirjeistö 1952–. LKA.
- ⁴⁰ Makkonen 1998, 87.
- ⁴¹ Kirje arkkitehtitoimistolta M & Y. Rakennustoimikunnan kirjeistö 1952–. LKA
- ⁴² Rakennustoimikunnan pöytäkirja 26.6.1953. Kirjeistö 1952–. LKA.
- ⁴³ Terveystalon pihamaan summittainen kustannusarvio. 11.7.1953. Kirjeistö 1952–. LKA
- ⁴⁴ Terveystalon laajennuksen rakennustoimikunnan pöytäkirja 26.8.1965. Kirjeistö 1965–67. LKA.
- ⁴⁵ Terveystalon laajennuksen rakennustoimikunnan pöytäkirja 2.12.1965. Kirjeistö 1965–67. LKA.
- ⁴⁶ Minna Hulkkonen 8.2.2016.
- ⁴⁷ Lauritsalan kunnalliskertomus 1966. LKA.
- ⁴⁸ Makkonen 1998, 87.

Fasadi länteen, 28.8.1952. Martikainen & Ypyä. LKA. Piirustuksia muutettiin marraskuussa 1952 ja rakennus rakennettiin niiden eikä alkuperäisten hyväksytyjen piirustusten mukaan. Neuvolatilojen laajentaminen siirsi aulan ja pääsisäänkäynnin hieman sivummalle. Alkuperäisissä piirustuksissa ei myöskään näy lämpökeskuksen savupiippua.

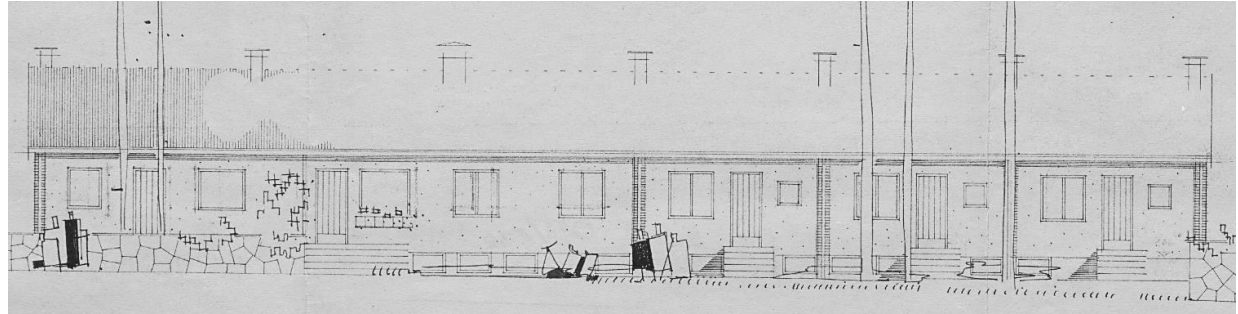

Fasadi länteen. Perusparannus 1998. LKTK. – Taloa laajennettiin 1966.

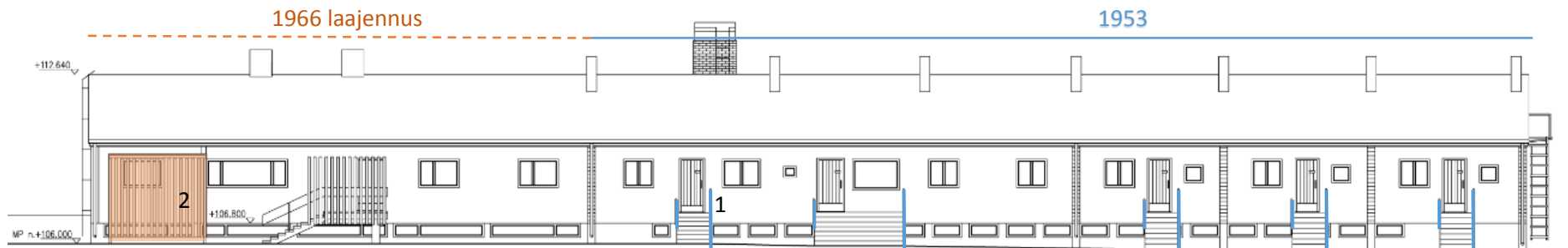
Vanhalla puolella on jälkeenpäin tehty seuraavat muutokset: **1)** lääkäriasunnon isot ikkunat 2. kerroksessa on madallettu.

2) Lisäksi autotallin julkisivumateriaali on muuttunut ja ovi korvattu ikkunoilla ja **3)** keskuslämmityskeskukseen tiilipiippu on muurattu uudelleen aikaisempaa hieman suurempana (halkaisijaltaan).

Laajennusosaan tehdyt muutokset: **4)** Ikkunat autotallin oven tilalle. Uusi ulkoseinä pintakäsitelty ympäröivän seinän mukaisesti.

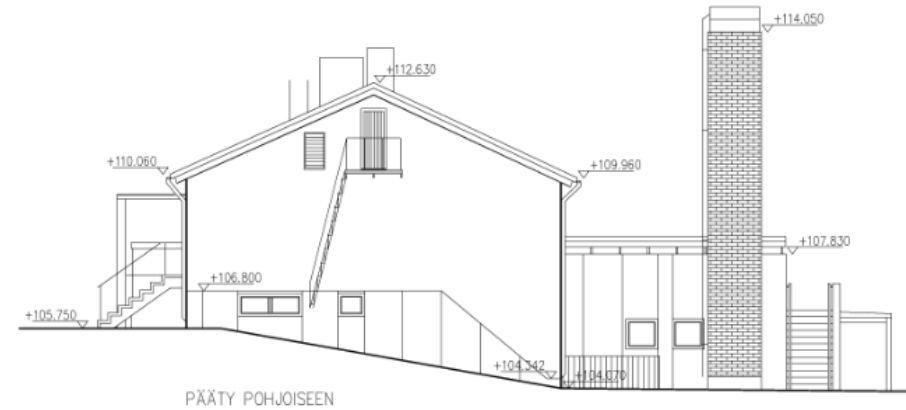
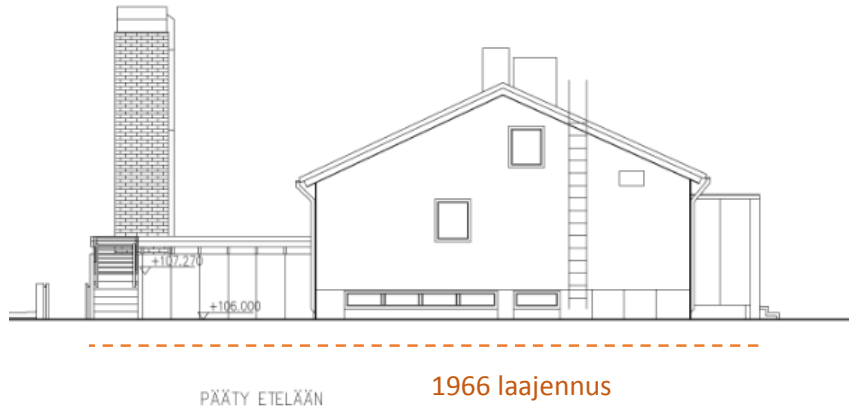
Fasadi itään, 28.8.1952. Martikainen & Ypyä. LKA.

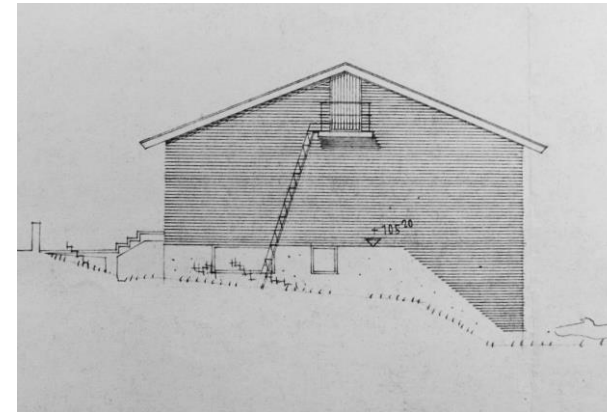
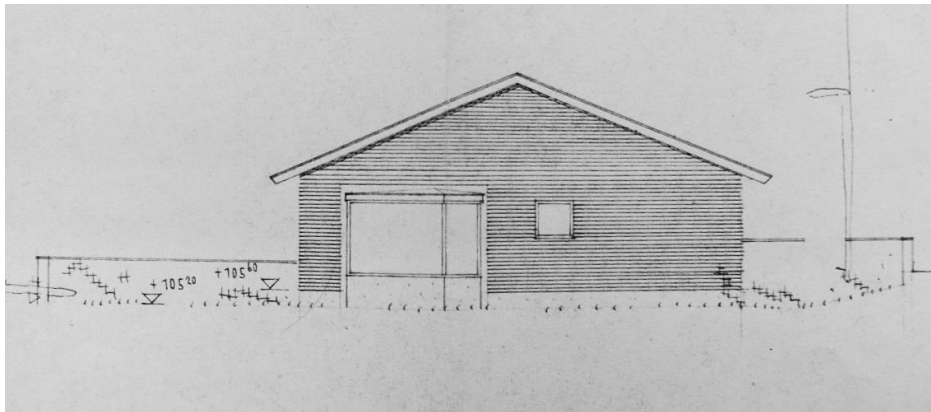
Fasadi itään. Perusparannus 1998. LKtk. – Taloa laajennettiin 1966.

Vanhalla puolella on jälkeinpäin tehty seuraavat muutokset: **1)** Ulkoportaatt varustettu teräs- ja puukaitein (1966?).

Laajennusosaan tehdyt muutokset: **2)** Lastenvaunukatos puusäleiköllä.

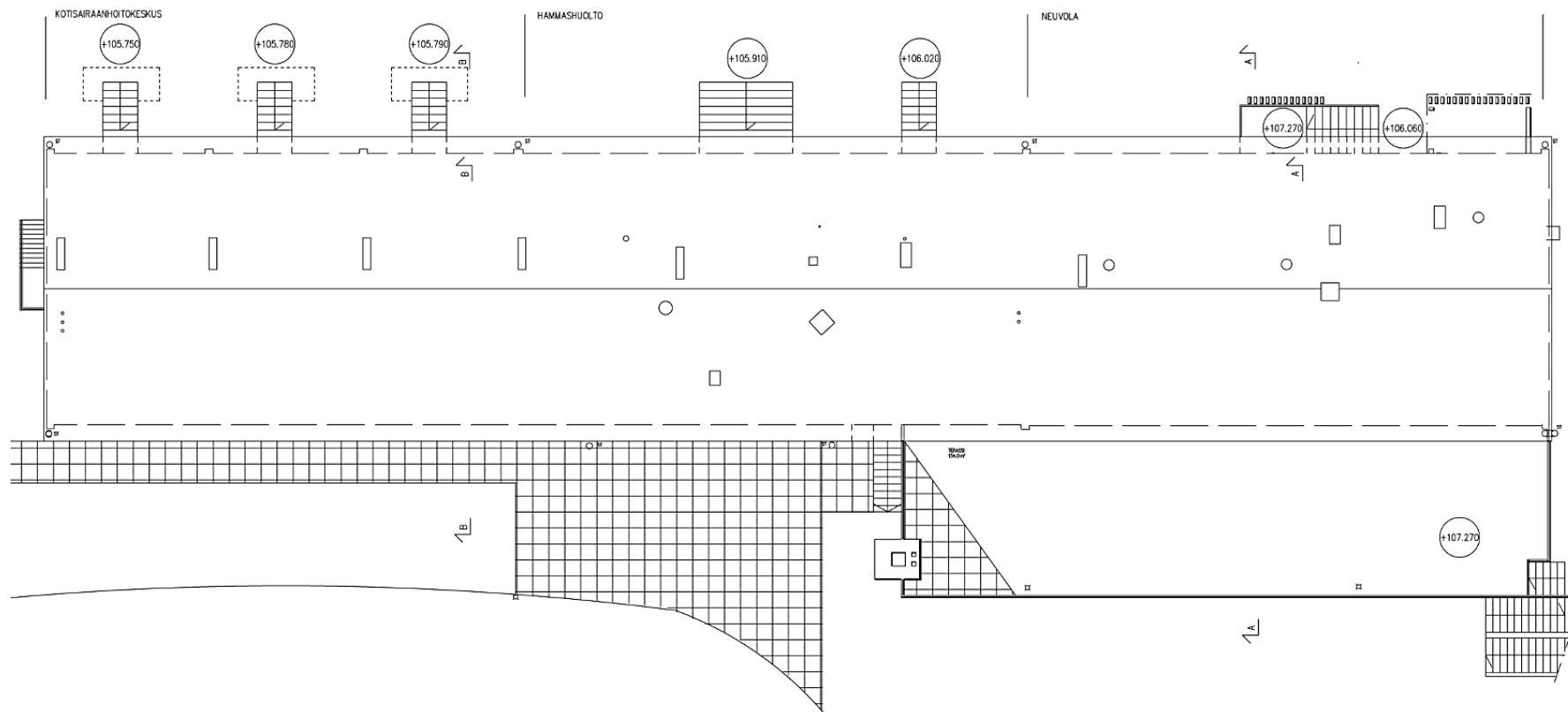

Päädyt etelään ja pohjoiseen. Perusparannus 1998. LKtk.

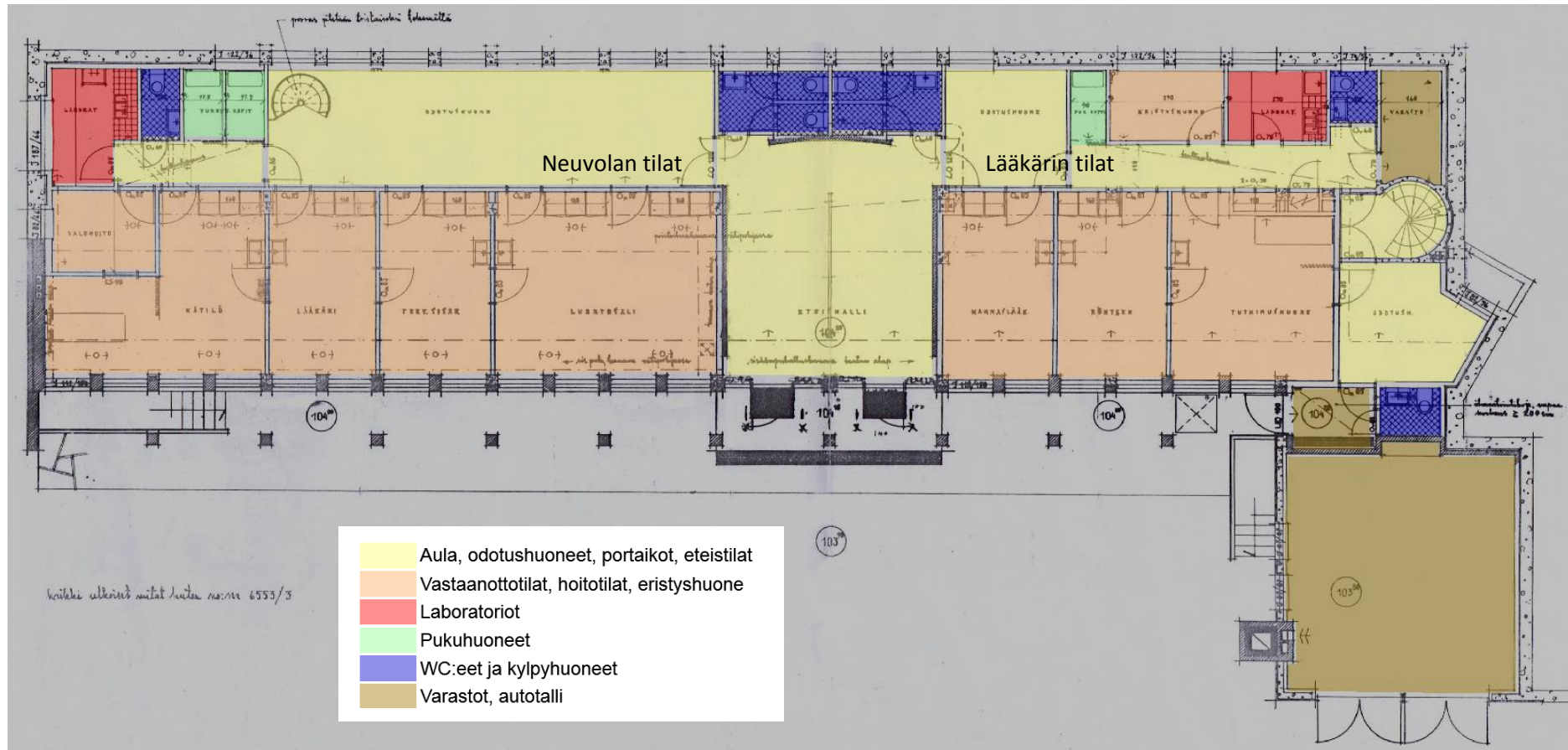

Pääty etelään ja pohjoiseen. Martikainen & Ypyä 29.8.1952. LKA.

Eteläpääty. Lääkäriasunnon olohuoneeseen avautunut erkkeri-ikkuna jäi vuonna 1966 laajennuksen sisään.

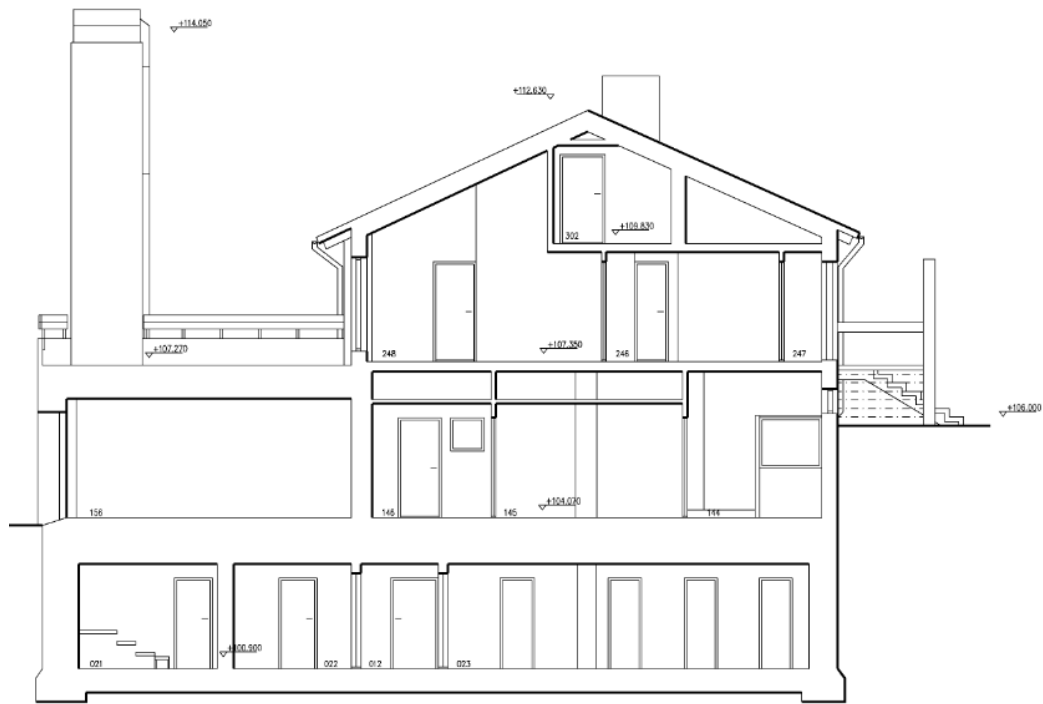
Vesikatto. Perusparannus, 1998. LKTK.

Talon alkuperäinen tilaohjelma poikkeaa normaalista maalaiskunnan terveystalon ohjelmasta siinä, että samaan rakennukseen tuli myös kauppalanlääkärin ja hammaslääkärin vastaanotot. Lauritsalan terveystalo on normaalia maalaiskunnan terveystaloa tilavampi ja siinä monet toiminnot saivat oman erillisen huoneen, toisin kuin tyyppiterveystaloissa. Näitä tiloja olivat laboratorio, luentosali, valohoitotila ja pukeutumistila.

Suoraa kulkua neuvolasta asuntolaan ei toteutettu (kierreportaikkaa ei tehty). Sen sijaan kauppalanlääkärin asunnosta oli suora yhteys alakerran vastaanottotiloihin.

KUVA Selvitystyö Ahola
Pohjana 1952 pohjapiirros,
Arkkitehtuurimuseo

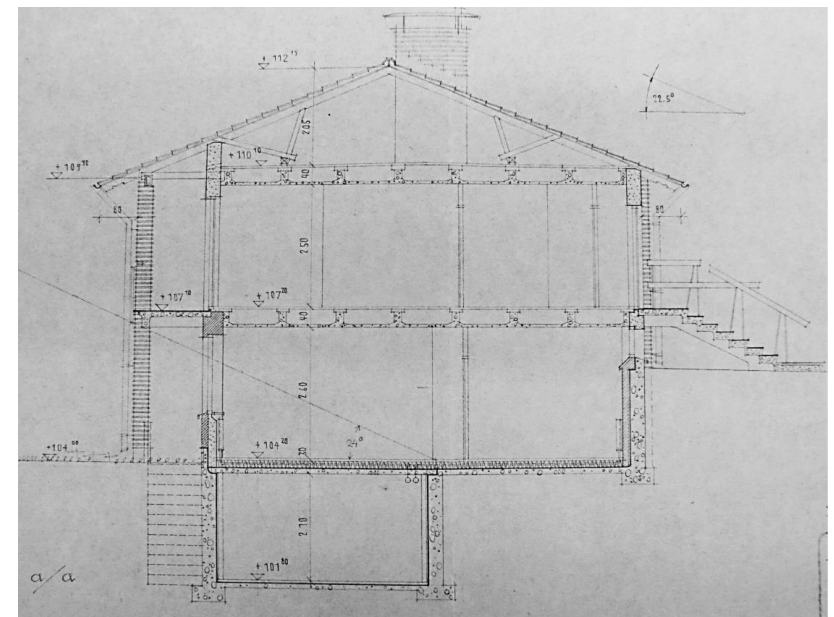
LEIKKAUS A - A

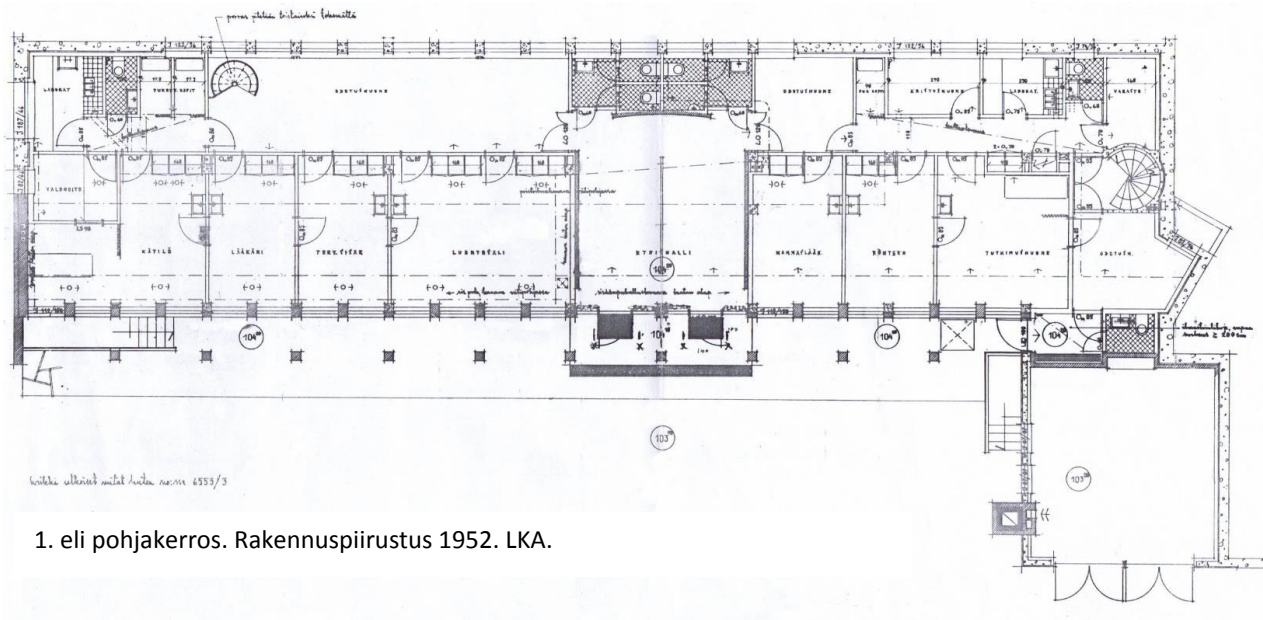
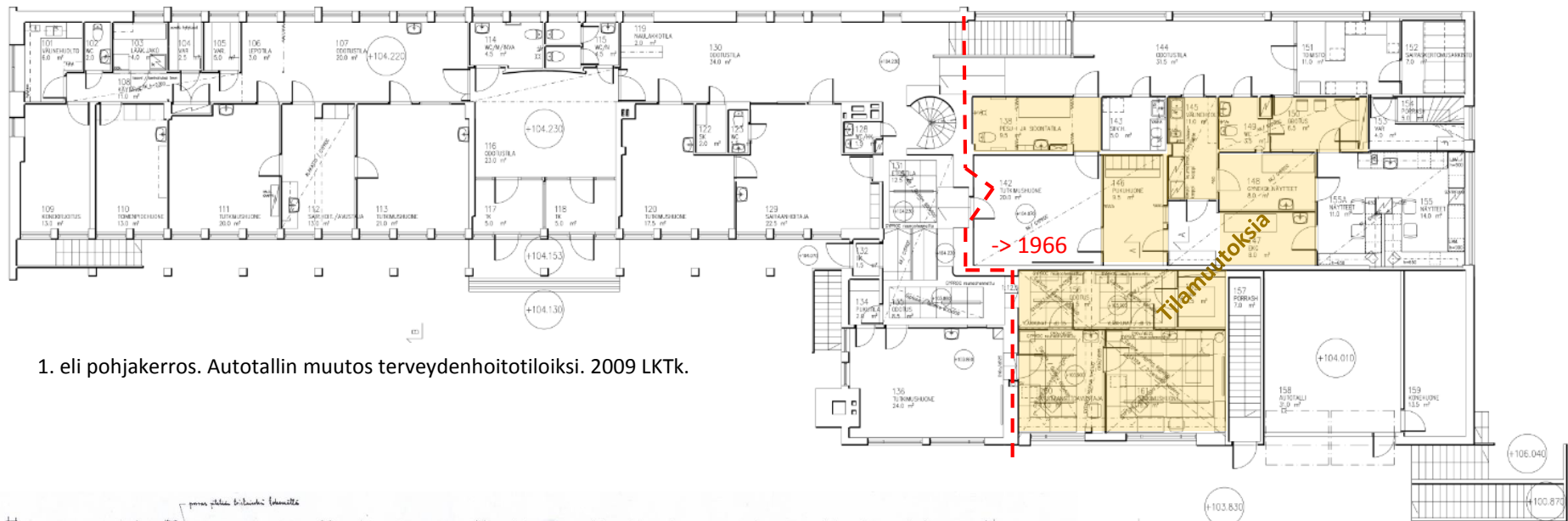
Leikkaukset A-A, B-B. Perusparannus, 1998. LTK. (Leikkauskohdat ks. 2. kerroksen pohjakuva)

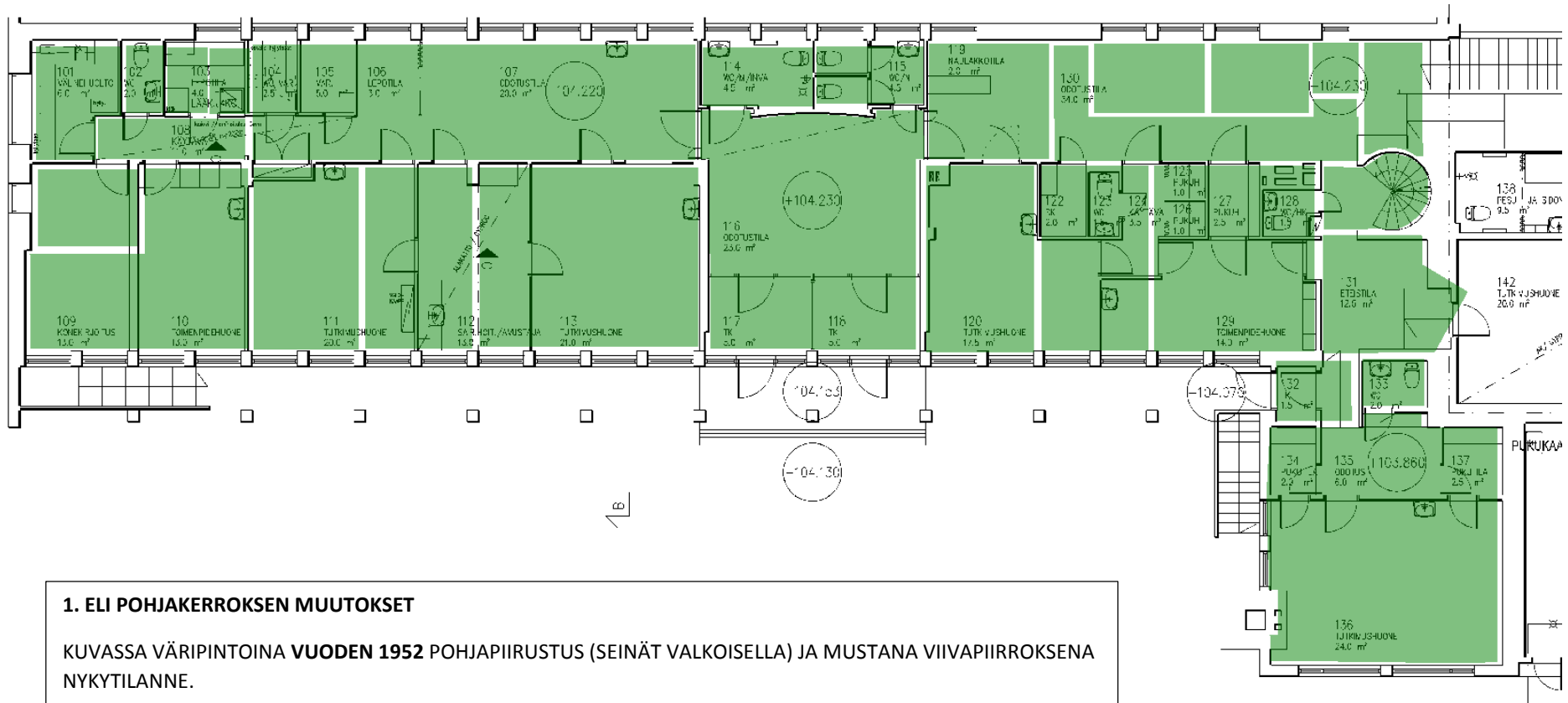

LEIKKAUS B - B

Alkuperäinen leikkauskuva, 28.8.1952. Arkkitehtuuritoimisto Martikainen & Ypyä. LKA.

1. ELI POHJAKERROKSEN MUUTOKSET

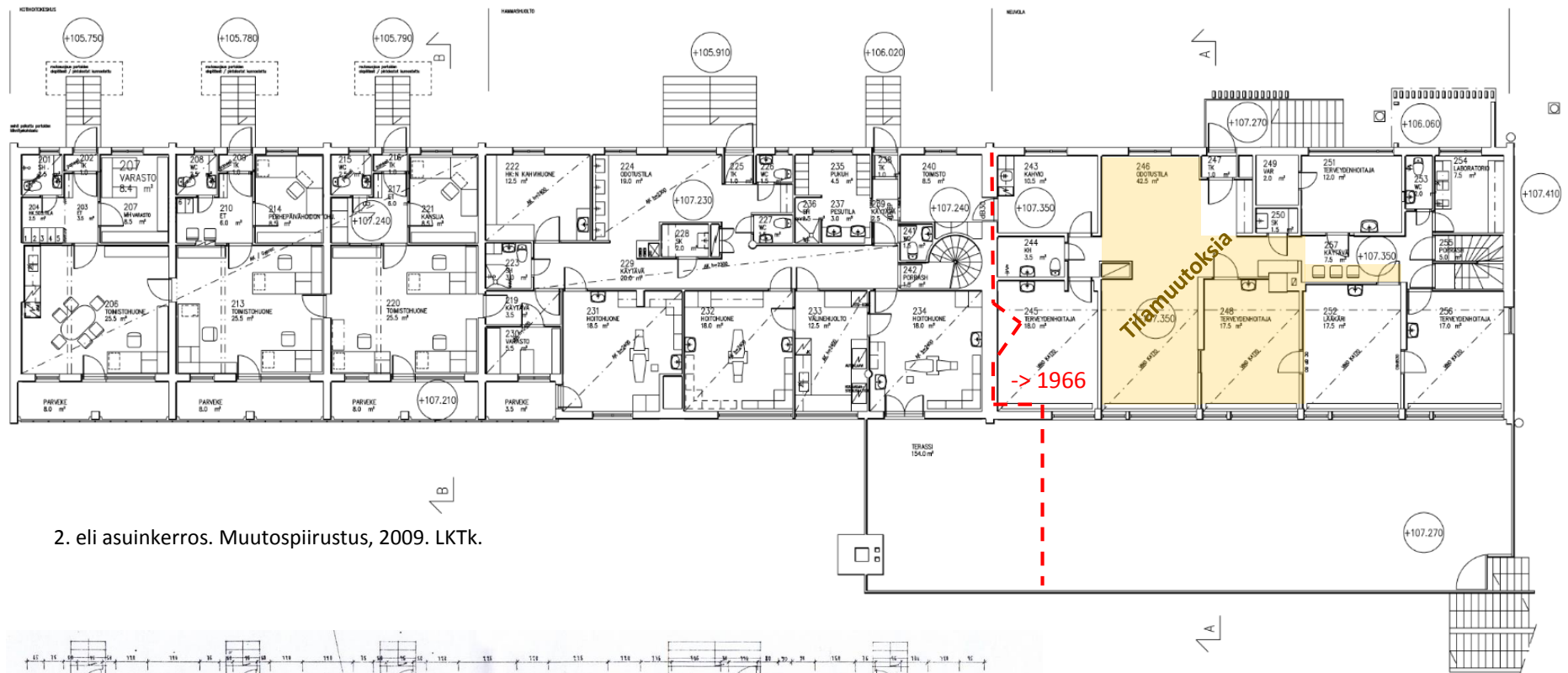
KUVASSA VÄRIPINTOINA **UUODEN 1952** POHJAPIIRUSTUS (SEINÄT VALKOISELLA) JA MUSTANA VIIVAPIIRROKSENA NYKYTILANNE.

YHTEENVETONA VOIDAAN TODETA, ETTÄ TILOJEN PERUSJAKO ON SÄILYNUT, MUTTA TILARYHMIEN SISÄLLÄ ON TEHTY KOHTALAISEN PALJON HUONETILAMUUTOKSIA:

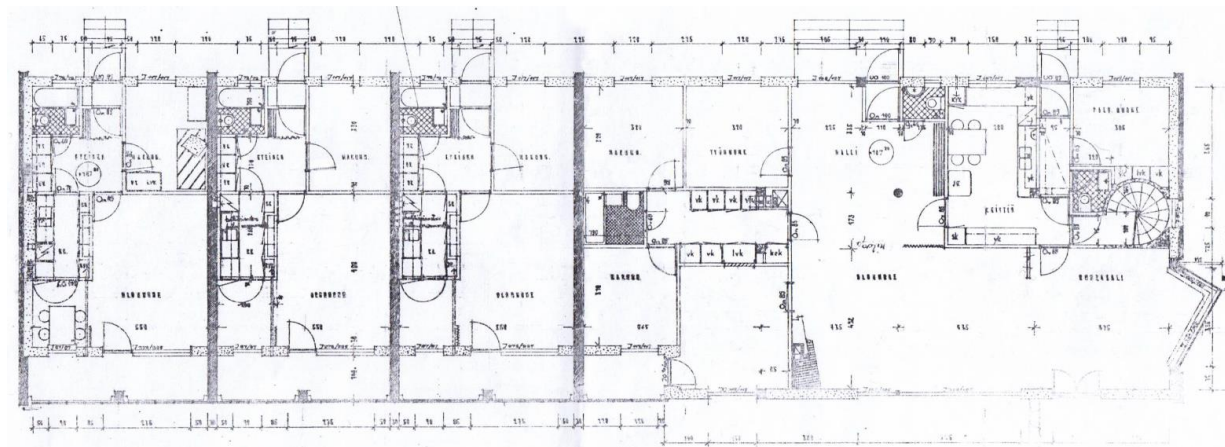
ALKUPERÄISTÄ ON SYDÄNSEINÄINEN POHJAKAAVA, JONKA KATKAISEE NEUVOLAN JA LÄÄKÄRIN VASTAANTTUPUOLEN TILARYHMIT TOISISTAAN EROTTAVA PÄÄAULA.

LÄHES ALKUPERÄISISSÄ MITOISSAAN ON PÄÄAULA (JOHON TEHTY LASISEINÄINEN TUULIKAAPPI) JA NEUVOLANPUOLEN ENTINEN ODOSTUSTILA.

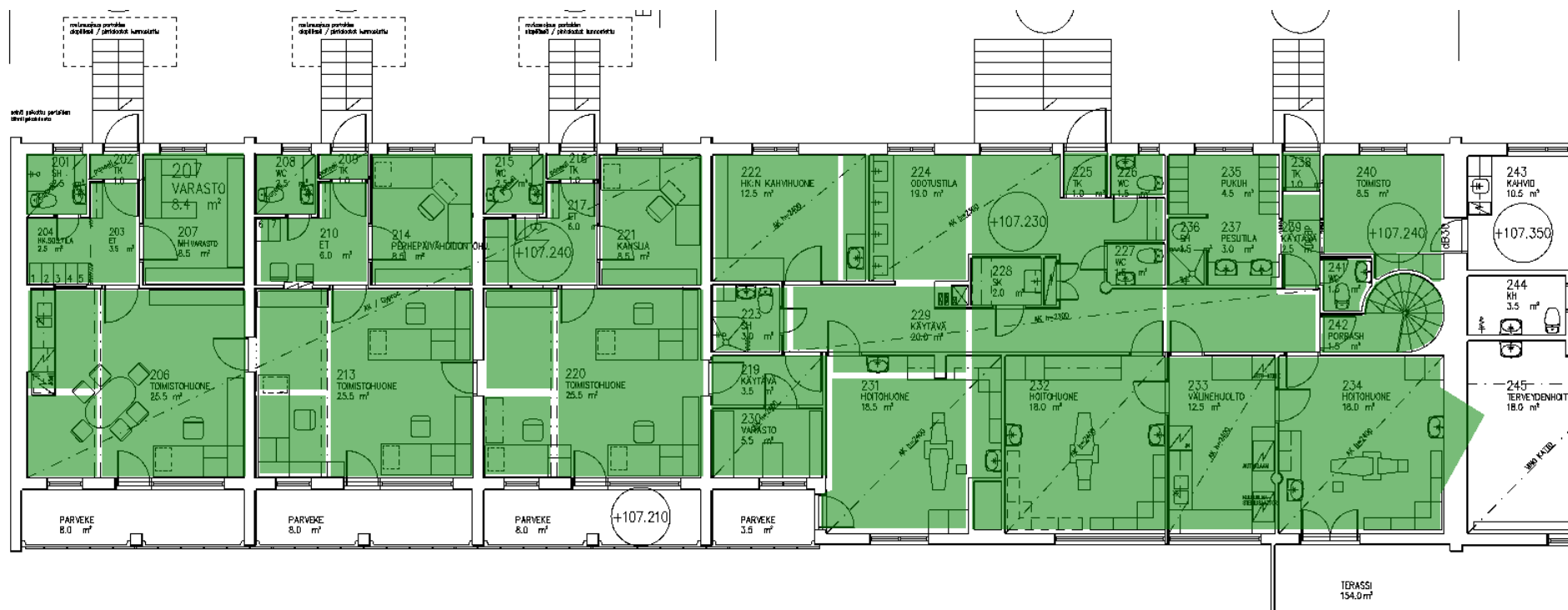
KUVA Selvitystyö Ahola
Pohjana 2009 pohjapiirros,
Lappeenrannan
Tekninen keskus.

2. eli asuinkerros. Muutospiirustus, 2009. LKtk.

2. eli asuinkerros. Rakennuspiirustus 1952. LKA.

2. ELI ASUINKERROKSEN MUUTOKSET

KUVASSA ON VÄRIPINTOINA **UUDEEN 1952** POHJAPIIRUSTUS (SEINÄT VALKOISELLA) JA MUSTANA VIIVAPIIRROKSENA NYKYTILANNE.

YHTENVETONA VOIDAAN TODETAA, ETTÄ TILARYHMIEN SISÄLLÄ ON TEHTY KOHTALAISEN PALJON HUONETILAMUUTOKSIA:

KOLMESSA PIENESSÄ HUONEISTOSSA ON ISOA ASUINHUONETTA SUURENNETTU PURKAMALLA VÄLISEINIÄ. SAMALLA ON YHDISTETTY TILAT VÄLIOVIN.

LÄÄKÄRINASUNNON PUOLELLA ON SUURTA HALLIN, OLOHUONEEN JA RUOKASALIN KÄSITTÄVÄÄ TILAA JAETTU PIENEMMIKSI HUONEIKSI VÄLISEININ.

HUONEISTOKOHTAISET SISÄÄNKÄYNNIT SEKÄ PARVEKKEET OVAT SÄILYNNEET ENNALLAAN.

KUVA Selvitystyö Ahola
Pohjana 2009 pohjapiirros,
Lappeenrannan
Tekninen keskus.

LAURITSALAN TERVEYSTALON PIIRUSTUKSET

Piirustusluettelo lähteinä käytetyistä piirustuksista

LKA Lappeenrannan kaupunginarkisto

LIITE 3

LTKa Lappeenrannan Teknisen keskuksen arkisto

LRVa Lappeenrannan Rakennusvalvonnan arkisto

Arkisto	Suunnittelija	Piirustusten pvm	Rakennus	Piirustukset	Rakennuttaja
LKA	Arkkitehdit Martikainen & Ypyä	28.8.1952 (muutoksia 11/52)	terveystalo	Rakennuspiirustukset, hyv. 1.12.1952	Lauritsalan kauppala
LKA	Arkkitehdit Martikainen & Ypyä	1.10.1952	terveystalo	Rakennuspiirustukset, kellari, hyv. 21.10.1952	Lauritsalan kauppala
LKA	Arkkitehdit Martta ja Ragnar Ypyä	4.6.1962 (muutos 13.9.1965)	terveystalo	Asemapiirustus	Lauritsalan kauppala
LKA	Arkkitehdit Martta ja Ragnar Ypyä	28.9.1965	terveystalo	Laajennuspiirustukset, vahv. 26.1.1966	Lauritsalan kauppala
LRVa	Lappeenranta, Rakennusvirasto, Rakennussuunnitteluosasto	28.12.1972-3.11.1973 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Asemapiirros, Muutospiirustukset 7443-6812	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	3.12.1975 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Muutospiirustus, julkisivu, 7443-6812 06	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	22.1.1976 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Muutospiirustus, julkisivu, 7443-8612 07	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	23.1.1976 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Muutospiirustus, julkisivu, 7443-6812 08	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	23.2.1983 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Muutospiirustus, sisätilat, 033-106-005	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	20.6.1983 kaupunginarkkitehti Maija Kurenniemi	terveystalo	Asemapiirustus, muutospiirustus, ilmastointi, 033-106-001-005	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenranta, Tekninen virasto, Rakennussuunnitteluosasto	4.8.1983 kaupunginarkkitehti Seppo Aho	terveystalo	Muutospiirustus, suunnitelma D, sisätilat, 033-106-006	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenrannan Tekninen keskus, Talo-osasto	8.4.-15.12.1998 Seija Nuutinen-Kuikka	terveystalo	Perusparannus, 033-106 ks. Erillinen piirustusluettelo s.1-2	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenrannan tekninen keskus, Talo-osasto	6.4.1999 Seija Nuutinen-Kuikka	terveystalo	Pihasuunnitelma 033-106-045, ks. Erillinen piirustusluettelo s.1	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenrannan, Tekninen keskus, Talo-osasto	28.11.2000-1.8.2001 Seija Nuutinen-Kuikka	terveystalo	Muutospiirustukset, julkisivut, sisätilat, 033-106-111-119. ks. Erillinen piirustusluettelo s.1-2	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenrannan, Tekninen keskus, Talo-osasto	30.10.2009 Arja Björk	terveystalo	Asemapiirustus 033-106-001	Lappeenrannan kaupunki
LTKa	Lappeenrannan, Tekninen keskus, Talo-osasto	30.10.2009 Arja Björk / 30.10.2009 S.Nuutinen-Kuikka	terveystalo	Perusparannus, 033-106-003-004 / Muutos 112 a, 115, ks. Erillinen piirustusluettelo s. 2.	Lappeenrannan kaupunki

LAURITSALAN TERVEYSTALON RAKENNUSVAIHEET

Myönnetyt rakennusluvut ja toimenpideluvat ja niiden toteutuminen

Kaupunginarkisto LKA

LIITE 4

Rakennusvalvonnan arkisto LRVa

vuosi	pvm	Terveystalo	Hyväksyjä				
1952	23.9.1952	Piirustukset hyväksytty alustavasti	Lauritsalan kauppalan järjestys oikeus				
	2.10.1952	Piirustukset hyväksytty	KYMRON lupa rakennustöiden aloittamiselle				
	21.10.1952	Kellarin muutospäirustukset hyväksytty	Lauritsalan kauppalan järjestys oikeus				
	1.12.1952	Muutospäirustukset hyväksytty	Lauritsalan kauppalan järjestys oikeus				
1953	1.8.1953	Vastaanottokatselmus					
	30.9.1953	Vihkiäisjuhla					
1966	26.1.1966	Laajennuspäirustukset hyväksytty	Lauritsalan kauppalan järjestys oikeus				
	1.12.1966	Loppukatselmus					
(1973	haettu lupaa muutostöille, siirtynyt myöhemmäksi?)						
1976	26.1.1976	Muutostyö	Lappeenrannan kaupungin maistraatti				
	21.12.1976	Loppukatselmus					
1983	12.7.1983	Muutostyö	Lappeenrannan rakennusvalvontavirasto				
	6.6.1984	Loppukatselmus					
2001	23.2.2001	Muutostyö	Lappeenrannan kaupunki, Rakennusvalvonta				
	13.7.2006	Loppukatselmus					
2009	19.11.2009	Muutostyö (tplupa)	Lappeenrannan kaupunki, Rakennusvalvonta				
	15.8.2011	Loppukatselmus					